

แรงงานข้ามชาติกับกระบวนการทำให้เป็น อาชญากรรม : การวิเคราะห์รูปแบบคดีและ มิติเชิงพื้นที่ในประเทศไทย

Migrant Workers and the Process of Criminalization : An Analysis of Offense Patterns and Spatial Dimensions in Thailand

คชตริย์ เจริญสุข¹ และ ชารินทร์ เกษร²

Khotchatrai Charoensuk¹ and Charin Kesorn²

ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์¹

Center for Philanthropy and Civil Society, National Institute of Development Administration¹

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม²

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University²

E-mail : Khotchatrai.cha@nida.ac.th and charin.kes25@gmail.com

Received 15.02.2026 ➤ Revised 15.06.2026 Accepted 16.06.2026

บทคัดย่อ

บท ความนี้มุ่งอธิบายว่าแรงงาน และสถิติผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติใน 5 จังหวัด ข้ามชาติถูกทำให้กลายเป็น ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม อาชญากรรมผ่านกลไกการกำกับดูแลของรัฐ ราชบุรี และนครปฐม พบว่า ผู้ต้องขังแรงงาน ในระดับพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น ข้ามชาติรวม 853 คน เป็นแรงงานเมียนมา ของประเทศไทย โดยวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นสัดส่วนหลัก 675 คน (ร้อยละ 79.10) จากกฎหมาย เอกสารเชิงนโยบาย งานวิจัย โดยจังหวัดราชบุรีมีอัตราสูงถึงร้อยละ 91.20

¹ เลขที่ 148 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

² เลขที่ 85 ถนนมาลัยแท่น ตำบลนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

ต่อแรงงาน 10,000 คน ซึ่งรัฐทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าสู่สถานะอาชญากรรมผ่านกลไกสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การใช้กฎหมายและบทลงโทษในการกำกับสถานะและการทำงาน การบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ผ่านการตรวจสอบ จับกุมคุมขัง และส่งกลับ และวาทกรรมความมั่นคงที่ทำให้แรงงานข้ามชาติถูกมองในฐานะกลุ่มเสี่ยงหรือคนนอกมากกว่าผู้มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจด้านโครงสร้างคดีมี 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ คดีชีวิตและร่างกาย คดีเกี่ยวกับเอกสาร และคดียาเสพติดตามลำดับ ทั้งนี้ ความแตกต่างของประเภทคดีระหว่างจังหวัดสะท้อนว่า การเข้าสู่กระบวนการอาญาของแรงงานข้ามชาติมิได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของแรงงานเพียงอย่างเดียว หากสัมพันธ์กับระบบเอกสาร ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และรูปแบบการกำกับควบคุมในระดับพื้นที่ โดยคดีทางเอกสารมีสัดส่วนสูงในจังหวัดสมุทรสาคร และนครปฐม สะท้อนบทบาทของระบบ

เอกสารและรูปแบบการบังคับใช้กฎหมายที่แตกต่างกันระหว่างจังหวัด บทความนี้จึงเสนอว่าการออกแบบนโยบายควรลดการผลักปัญหาสถานะและเอกสารเข้าสู่กระบวนการอาญา พร้อมยกระดับธรรมาภิบาลของการบังคับใช้กฎหมายผ่านมาตรฐานการใช้ดุลยพินิจที่เป็นธรรม ตลอดจนออกแบบระบบการขึ้นทะเบียนและการคงอยู่ในระบบที่เข้าถึงได้ ลดต้นทุนการเข้าสู่ระบบและแรงจูงใจให้หลุดออกนอกระบบ เพื่อให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติสร้างความเป็นระเบียบอย่างยั่งยืนบนความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ ความมั่นคง และหลักสิทธิของแรงงานข้ามชาติ

คำสำคัญ : การทำให้การย้ายถิ่นเป็นอาชญากรรม, อาชญากรรมการเข้าเมือง, การคุมขังแรงงานข้ามชาติ, พื้นที่แรงงานหนาแน่น, สถานะและเอกสาร

Abstract

This article aims to explain how migrant workers are criminalized through state governance mechanisms at the local level in migrant-dense areas of Thailand. The analysis draws on secondary data from laws, policy documents, previous studies, and statistics on migrant prisoners in five provinces: Samut Sakhon, Samut Prakan, Samut Songkhram, Ratchaburi, and Nakhon Pathom. The findings show a

total of 853 detained migrant workers, with Myanmar nationals constituting the largest share (675 persons, 79.10%). Ratchaburi recorded a particularly high rate of 91.20 migrant prisoners per 10,000 migrant workers. The study finds that the state brings migrant workers into a condition of criminality through three key mechanisms: the use of laws and penalties to regulate legal status and employment; local-level law enforcement through inspection,

arrest, detention, and deportation; and security discourses that frame migrant workers as risk groups or outsiders rather than as contributors to the economy. In terms of case structure, three major categories were identified: offences against life and bodily integrity, documentation-related offences, and drug-related offences, respectively. Differences in offence types across provinces indicate that migrant workers' entry into the criminal justice process is not determined solely by their individual behavior, but is also related to documentation regimes, the discretion of officials, and localized forms of regulation and control. The high proportion of documentation-related offences in Samut Sakhon and Nakhon Pathom reflects the role of documentation regimes and variations in law enforcement practices

across provinces. This article therefore argues that policy design should reduce the tendency to push problems of legal status and documentation into the criminal justice process. It should also strengthen good governance in law enforcement through fair standards of discretion and develop accessible systems for registration and status maintenance that reduce the costs of entering the formal system and the incentives for falling out of it. Such an approach would enable migrant labor governance to create sustainable order based on a balance between economic needs, security concerns, and the rights of migrant workers.

Keywords: criminalization of migration, crimmigration, migrant detention, High-density migrant-labor areas, legal status documentation

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศปลายทางหลักของการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกโดยถูกจัดให้อยู่ในลำดับที่หกของประเทศที่มีจำนวนแรงงานข้ามชาติสูงที่สุดในภูมิภาคนี้ (United Nations, 2018) ห้วงทศวรรษที่ผ่านมา แรงงานข้ามชาติได้กลายเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ค้ำจุนเศรษฐกิจไทยในหลายภาคส่วน ตั้งแต่ภาคอุตสาหกรรม

ภาคการส่งออก ภาคการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และภาคบริการต่างต้องพึ่งพาแรงงานข้ามชาติอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในมิติเชิงปริมาณแรงงานและความยืดหยุ่นของต้นทุน (Barber and Sciortino, 2024)

ภายใต้พลวัตการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติในระดับมหภาคดังกล่าว การกระจายตัวของแรงงานมิได้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ หากแต่มีลักษณะกระจุกตัวในบางพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็น

ศูนย์กลางการผลิต การแปรรูป และโลจิสติกส์ของประเทศ (คชตรัย เจริญสุข และชารินทร์ เกษร, 2568ก) จังหวัดในพื้นที่แรงงานหนาแน่น ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม ราชบุรี และนครปฐม มีแรงงานข้ามชาติรวมทั้งสิ้น 335,291 คน จากจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือในราชอาณาจักรไทย 4,005,283 คน (สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2568) สะท้อนให้เห็นถึงความหนาแน่นเชิงพื้นที่และความสำคัญเชิงโครงสร้างในระบบเศรษฐกิจไทย จังหวัดดังกล่าวจึงได้กลายเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และการผลิตเชิงอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ

อย่างไรก็ดี ข้อมูลผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติในพื้นที่ดังกล่าวพบจำนวนรวม 853 คน โดยจังหวัดราชบุรีมีอัตราผู้ต้องขังสูงถึงร้อยละ 91.20 ต่อแรงงานข้ามชาติ 10,000 คน และโครงสร้างคดีหลักประกอบด้วยคดีชีวิตและร่างกาย ร้อยละ 28.00 คดีเกี่ยวกับเอกสาร ร้อยละ 26.30 และคดียาเสพติด ร้อยละ 24.20 ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า กระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นอาชญากรรมในประเทศไทยปรากฏอย่างเด่นชัด ทั้งในด้านจำนวนผู้ต้องขัง โครงสร้างคดี และความแตกต่างเชิงพื้นที่ของการบังคับใช้กฎหมาย แม้พื้นที่แรงงานข้ามชาติหนาแน่นจะมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ แต่ก็ทำให้รัฐต้องแบกรับความท้าทายในการควบคุมกำกับ และบังคับใช้กฎหมายต่อแรงงานที่มีสถานะและรูปแบบการจ้างงานซับซ้อน (ศรัญญา แก้วบุญเรือง, 2561) จนพื้นที่ดังกล่าว

กลายเป็นจุดตัดระหว่างตรรกะทางเศรษฐกิจกับตรรกะด้านความมั่นคงและระเบียบสังคม อันเป็นบริบทสำคัญที่นำไปสู่การปรากฏของคดีที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในรูปแบบต่าง ๆ

ผลกระทบของปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างน้อยสามระดับ ระดับแรก คือ ผลกระทบต่อความปลอดภัยและความเชื่อมั่นของชุมชนในพื้นที่แรงงานหนาแน่น โดยเฉพาะเมื่อเกิดคดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือยาเสพติด ซึ่งอาจกระทบต่อการรับรู้ของประชาชนต่อความสงบเรียบร้อย ระดับที่สอง คือ ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน เนื่องจากการจับกุม คุมขัง หรือผลักแรงงานออกจากระบบอาจทำให้สถานประกอบการขนาดเล็กที่ขาดศักยภาพขาดแคลนแรงงาน เกิดต้นทุนการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น และทำให้แรงงานบางส่วนหลีกเลี่ยงการเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย และระดับที่สาม คือ ผลกระทบต่อการบริหารรัฐกิจ เนื่องด้วยรัฐต้องแบกรับภาระด้านการตรวจสอบการดำเนินคดี การคุมขังการส่งกลับ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานหลายระดับ ดังนั้น ปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติจึงสมควรพิจารณา ร่วมกับการกำกับดูแล ระบบเอกสาร ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และเงื่อนไขระดับพื้นที่ที่ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติบางกลุ่มมีแนวโน้มถูกผลักเข้าสู่กระบวนการอาญาได้มากกว่ากลุ่มอื่น

เมื่อการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติถูกจัดวางให้อยู่ภายใต้กรอบ “ความมั่นคง” มากกว่ากรอบ “แรงงานและสิทธิ” ผลที่ตามมาคือการทำให้การย้ายถิ่นถูกตีความและจัดการในฐานะปัญหาเชิงอาชญากรรม ซึ่งมีความสอดคล้อง

กับวรรณกรรมที่ว่าด้วยการทำให้การย้ายถิ่นกลายเป็นอาชญากรรม (Criminalization of Migration) และอาชญากรรมการเข้าเมือง (Crimmigration) ที่ชี้ให้เห็นการบรรจบกันของกฎหมายอาญาและกฎหมายคนเข้าเมืองทำให้ผู้มีชีพพลเมืองถูกประกอบสร้างเป็นภัยความเสี่ยงและถูกตอบสนองด้วยมาตรการควบคุมมากกว่ามาตรการคุ้มครอง (Stumpf, 2006 ; 2023 ; Rosina, 2024 ; Ryo et al., 2025) ขณะเดียวกันแนวคิดการเป็นผู้อพยพผิดกฎหมาย (Migrant Illegality) ชี้ว่าความผิดมิได้เป็นคุณลักษณะตามธรรมชาติของการเคลื่อนย้าย หากเป็นผลผลิตของกรอบนโยบายและระเบียบการควบคุมที่สร้างสถานะผิดกฎหมายขึ้นอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการจัดประเภท คัดกรอง และกำกับตรวจตรา (Atak et al., 2018)

สำหรับบริบทของประเทศไทยการทำให้การย้ายถิ่นเป็นอาชญากรรม ปรากฏอย่างชัดเจนผ่านฐานคิดของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายคนเข้าเมือง ซึ่งกำหนดความผิดและบทลงโทษต่อการเข้าเมืองหรือการพำนักโดยฝ่าฝืน ตลอดจนการช่วยเหลือหรือให้ที่พักพิงแก่บุคคลที่เข้าเมืองไม่ชอบด้วยกฎหมาย พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ส่งผลให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของแรงงานข้ามชาติสามารถถูกแปรรูปเป็นคดีได้หลายระดับ ทั้งต่อแรงงาน นายจ้าง และผู้เกี่ยวข้อง สภาพการควบคุมตัวของผู้ไม่มีสัญชาติ หรือแรงงานข้ามชาติยังสะท้อนอำนาจดุลพินิจของรัฐด้านคนเข้าเมืองและข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาการคุมขัง (FIDH, 2024 ; อภิษฎา ปานพรม, 2563) ซึ่งทำให้เส้นแบ่งระหว่างการควบคุมเชิงปกครอง

กับการลงโทษเชิงอาญาพร่าเลือน อีกทั้งสถานการณ์ความขัดแย้งชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีความตึงเครียดเป็นระยะและถูกทำให้เป็นวาระด้านอธิปไตยและความมั่นคงผ่านถ้อยแถลงของรัฐบาล (คณะรัฐมนตรี, 2568) การจัดวางปัญหาเช่นนี้ยิ่งเสริมให้การเคลื่อนย้ายข้ามแดนของแรงงานข้ามชาติ ถูกมองผ่านกรอบการสกัดกั้น การปราบปราม และควบคุมมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับแนวโน้มของการบริหารรัฐกิจร่วมสมัยที่เคลื่อนกรอบการจัดการการย้ายถิ่นจากมิติทางสังคมและเศรษฐกิจไปสู่มิติด้านความมั่นคงและการควบคุมเชิงลงโทษ โดยอาศัยเครื่องมือของกฎหมายอาญาและมาตรการกึ่งอาญาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ แม้รัฐจะเน้นวาทกรรมคุ้มครองสิทธิและการทำให้ถูกกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติกลับมุ่งควบคุม จำกัดการเคลื่อนย้าย และป้องกันปรามเป็นหลัก จนทำให้การย้ายถิ่นถูกมองเป็นภัยคุกคามมากกว่ากระบวนการแรงงานที่ควรบริหารอย่างสมดุล (Matic Boskovic, 2024) เมื่อแรงงานข้ามชาติถูกทำให้เป็น “ผู้ต้องสงสัย” มากกว่าผู้มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ รัฐย่อมเปลี่ยนจากการคุ้มครองสิทธิไปสู่การควบคุม ตรวจจับ และลงโทษ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2566) ผลกระทบจึงไม่ได้เกิดกับแรงงานข้ามชาติเพียงลำพัง แต่ยังสะท้อนปัญหาด้านประสิทธิภาพและความชอบธรรมของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ทั้งในมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจและต้นทุนการจัดการของรัฐในระดับพื้นที่ (FIDH, 2024 ; Global Detention Project, 2024 ; ไพรินทร์ มากเจริญ, 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบของคดีที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ ในพื้นที่แรงงานหนาแน่นโดยมุ่งอภิปรายแรงงานข้ามชาติกับกระบวนการทำให้เป็นอาชญากรรม เพื่อชี้ให้เห็นว่าแรงงานข้ามชาติได้กลายเป็นอาชญากรรมผ่านช่องทางใด โดยบทความนี้ต้องการย้ายจุดสนใจจากคำถามเชิงศีลธรรมแบบลดทอนความซับซ้อนว่า “แรงงานข้ามชาติทำผิดมากขึ้นหรือไม่” ไปสู่คำถามเชิงการบริหารรัฐกิจว่า “รัฐทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าสู่สถานะอาชญากรรมผ่านกลไกใด” และ “การบังคับใช้กฎหมายของรัฐได้ผลิตรูปแบบของคดีและการกำกับควบคุมแรงงานข้ามชาติในลักษณะใด”

2. แนวทางการศึกษาและแหล่งข้อมูล

บทความนี้เป็นบทความวิชาการที่ใช้แนวทางวิเคราะห์เชิงเอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ เพื่ออธิบายกระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าสู่สถานะอาชญากรรมในบริบทประเทศไทย โดยมีได้มุ่งดำเนินการวิจัยภาคสนามหรือเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง หากแต่สังเคราะห์ข้อมูลจาก 4 แหล่งสำคัญ ได้แก่ (1) กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเมืองการทำงาน และการควบคุมแรงงานข้ามชาติ (2) เอกสารเชิงนโยบายของรัฐที่สะท้อนกรอบการกำกับดูแลแรงงานข้ามชาติ (3) งานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม การเข้าเมือง (Crimmigration) การทำให้การย้ายถิ่นเป็นอาชญากรรม ระบอบเอกสาร และการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ และ (4) ข้อมูลสถิติผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติจากเรือนจำในจังหวัดพื้นที่ศึกษา โดยพิจารณาวิเคราะห์

ในพื้นที่จังหวัดที่มีความหนาแน่นของแรงงานข้ามชาติและมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรม การผลิต และห่วงโซ่อุปทานของประเทศ ได้แก่ สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม ราชบุรี และนครปฐม พื้นที่ดังกล่าวมีความเหมาะสมต่อการวิเคราะห์เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่แรงงานข้ามชาติกระจุกตัวสูง และเป็นจุดตัดระหว่างความต้องการแรงงานของระบบเศรษฐกิจ การกำกับควบคุมของรัฐ ระบบเอกสาร และการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่

การสังเคราะห์ข้อมูลดำเนินการใน 2 ระดับ ได้แก่ ระดับแรก การวิเคราะห์เชิงแนวคิด โดยสังเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับการทำให้การย้ายถิ่นเป็นอาชญากรรม อาชญากรรม การเข้าเมือง การทำให้เป็นความมั่นคง และการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ เพื่อสร้างกรอบอธิบายกลไกที่รัฐใช้ในการจัดวางแรงงานข้ามชาติให้อยู่ภายใต้ตรรกะของความผิดและการควบคุมระดับที่สอง การวิเคราะห์เชิงประจักษ์จากข้อมูลสถิติผู้ต้องขัง โดยพิจารณาจำนวนผู้ต้องขังสัญชาติ อัตราผู้ต้องขังต่อจำนวนแรงงานข้ามชาติ 10,000 คน ประเภทคดี และความแตกต่างระหว่างจังหวัด เพื่อชี้ให้เห็นรูปแบบคดีและความเสี่ยงในการเข้าสู่กระบวนการอาญาได้เกิดขึ้นอย่างเป็นกลาง หากสัมพันธ์กับระบอบเอกสาร รูปแบบการบังคับใช้กฎหมาย และดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ บทความใช้ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลสถิติภาพรวมที่ไม่ระบุตัวตน จึงไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ไม่มีการสัมภาษณ์ และไม่มีการติดต่อกับแรงงานข้ามชาติหรือบุคคลใดโดยตรง

การนำเสนอข้อมูลจึงมุ่งรักษาหลักจริยธรรมทางวิชาการ โดยหลีกเลี่ยงการตีตราแรงงานข้ามชาติในฐานะผู้กระทำผิด และเน้นการอธิบายเชิงโครงสร้างเกี่ยวกับกลไกทางกฎหมาย นโยบาย และการบังคับใช้ของรัฐที่มีส่วนผลิตความเสี่ยงทางอาญาในระดับพื้นที่

3. จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

บทความชิ้นนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากกฎหมาย เอกสารเชิงนโยบาย งานวิจัย และข้อมูลสถิติการคุมขังแรงงานข้ามชาติ ซึ่งเป็นข้อมูลภาพรวมที่ผ่านการประมวลผลในลักษณะไม่ระบุตัวตน มิได้มีการเก็บรวบรวมหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคล และไม่มีการติดต่อหรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลใดโดยตรง จึงไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเป็นส่วนตัวของแรงงานข้ามชาติ ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หนังสือรับรองเลขที่ 256801056 และ 256801057

4. กระบวนการทำให้เป็นอาชญากรรม (Criminalization Mechanisms)

การทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นอาชญากรรมมิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมอาชญากรรมในตัวแรงงาน หากแต่เป็นกระบวนการทางอำนาจที่รัฐใช้กฎหมาย นโยบาย วาทกรรม และการปฏิบัติการเชิงปกครองในการนิยามการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน และการดำรงอยู่ของบุคคลบางกลุ่มให้เป็นปัญหาความผิด ความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยของสังคม อันสอดคล้องกับแนวคิด

การทำให้การย้ายถิ่นกลายเป็นอาชญากรรม (Barker, 2020; Bosworth&Turnbull, 2015) โดยรัฐสร้างเงื่อนไขแห่งความผิดผ่านการกำหนดสถานะ การออกใบอนุญาต การจำกัดช่องทางเข้าเมือง ระบบเอกสารที่ซับซ้อน และการบังคับใช้กฎหมายผ่านการตรวจค้น จับกุม กักตัว และส่งกลับ จนทำให้แรงงานจำนวนหนึ่งถูกทำให้เป็น “ผู้ผิดกฎหมาย” ได้อยู่เสมอ (De Genova, 2002) ขณะเดียวกันการบรรจบกันระหว่างกฎหมายอาญาและกฎหมายคนเข้าเมืองได้ทำให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติถูกขับเคลื่อนด้วยตรรกะการควบคุม ลงโทษ และความมั่นคง มากกว่าการคุ้มครองสิทธิ (Stumpf, 2006 ; Huysmans, 2000 ; Bosworth&Turnbull, 2015) ปรากฏการณ์นี้จึงสะท้อนมาตรการการบริหารปกครองที่ทำให้แรงงานข้ามชาติถูกจำแนก คัดกรอง ขึ้นทะเบียน และติดตามภายใต้ระบอบเอกสารและดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ (Street-Level Bureaucracy) จนถูกทำให้มองเห็นในฐานะเป้าหมายของการควบคุมมากกว่าการคุ้มครอง

ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจกระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรมจึงจำเป็นต้องพิจารณาทั้งในระดับแนวคิดสากลและบริบทเฉพาะของแต่ละรัฐ กล่าวคือในระดับแรกวรรณกรรมต่างประเทศช่วยอธิบายฐานคิด ทฤษฎี และรูปแบบการบรรจบกันระหว่างกฎหมายอาญา กฎหมายคนเข้าเมือง และกลไกการควบคุมแรงงานข้ามชาติ ซึ่งปรากฏชัดในบริบทของสหรัฐอเมริกา ยุโรป และประเทศปลายทางของการย้ายถิ่นหลายแห่ง ส่วนในระดับที่สอง การพิจารณาบริบทของ

ประเทศไทยจะช่วยให้เห็นว่า กลไกดังกล่าว ปรากฏผ่านระบบกฎหมายคนเข้าเมือง การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว ระบบเอกสาร การขึ้นทะเบียน การผูกสถานะกับนายจ้าง การตรวจแรงงาน และการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่อย่างไร

ดังนั้น เนื้อหาในส่วนนี้จึงแบ่งการนำเสนอออกเป็นสองส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนแรก การทบทวนวรรณกรรมต่างประเทศเกี่ยวกับการทำให้การย้ายถิ่นเป็นอาชญากรรมและการกำกับดูแลแรงงานข้ามชาติ เพื่อวางฐานคิดเชิงทฤษฎีและเปรียบเทียบรูปแบบการควบคุมในระดับสากล และส่วนที่สอง กระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรมในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นว่ากลไกทางกฎหมาย นโยบาย ระบบเอกสาร และการปฏิบัติของรัฐบาลมีส่วนในการผลิตความเปราะบางทางสถานะและการควบคุมแรงงานข้ามชาติในทางปฏิบัติอย่างไร

4.1 การทบทวนวรรณกรรมต่างประเทศเกี่ยวกับการทำให้การย้ายถิ่นเป็นอาชญากรรมและการกำกับดูแลแรงงานข้ามชาติ

ฐานคิดสำคัญที่วางรากฐานแนวคิดอาชญากรรมการเข้าเมือง (Crimmigration) คืองานของ Stumpf (2006) เรื่อง *The Cimmigration Crisis : Immigrants, Crime, and Sovereign Power* เสนอว่าการรวมตัวของกฎหมายทั้งสองระบบมิได้เป็นเพียงการเพิ่มบทลงโทษต่อผู้ย้ายถิ่นเท่านั้น หากยังสะท้อนกระบวนการแบ่งแยกระหว่าง “สมาชิก” กับ “คนนอก” ของชุมชนทางการเมือง ทำให้ผู้ไม่มีสถานะพลเมืองถูกจำกัดสิทธิและถูกผลักเข้าสู่กลไกควบคุมของรัฐ

ได้ง่ายกว่าประชากรกลุ่มอื่น แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญต่อการศึกษาการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติเนื่องจากช่วยให้เห็นว่า “ความผิด” ของแรงงานข้ามชาติในหลายกรณีมิได้เกิดจากพฤติกรรมอาชญากรรมโดยตรง หากเกิดจากการจัดวางสถานะทางกฎหมาย เอกสาร และการเข้าเมืองให้อยู่ภายใต้ตรรกะของความผิดและการลงโทษ

ในสหรัฐอเมริกาชี้ให้เห็นว่า แม้กฎหมายคนเข้าเมืองจะมีสถานะเป็นกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายปกครองในเชิงรูปแบบ แต่การบังคับใช้ในทางปฏิบัติกลับเชื่อมโยงกับกลไกของกฎหมายอาญาอย่างแนบแน่น ทั้งในด้านการตรวจจับ การควบคุมตัว การดำเนินคดี การส่งกลับ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย โดย Ryo et al. (2025) อธิบายว่าการบังคับใช้กฎหมายคนเข้าเมืองของสหรัฐอเมริกาในห้วงเวลากว่าทศวรรษที่ผ่านมาได้สร้างผลกระทบทางสังคมต่อชุมชนผู้อพยพอย่างกว้างขวาง เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นถูกมองผ่านมุมมองความเสี่ยง ความผิด และการควบคุมมากกว่าการรอบการคุ้มครองด้านสิทธิ ขณะที่ Chacon (2012 ; 2017) ชี้ว่าระบบยุติธรรมทางอาญาถูกปรับให้รองรับเป้าหมายด้านการควบคุมคนเข้าเมืองมากขึ้น งานของ Garcia Hernandez (2015; 2017) ชี้ให้เห็นถึงการทับซ้อนของกฎหมายสองระบบ หากเป็นระบอบกฎหมายและการบังคับใช้ที่ทำให้กระบวนการทางปกครองมีผลลัพธ์ใกล้เคียงกับการลงโทษทางอาญานอกจากนี้ Eagly (2010) ยังเน้นย้ำถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นและกลไกบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ ซึ่งทำให้การควบคุมคนเข้าเมือง

ขยายจากระดับชายแดนเข้าสู่การปฏิบัติงานของตำรวจและหน่วยงานระดับพื้นที่

ในบริบทของทวีปยุโรป การควบคุมการย้ายถิ่นมิได้จำกัดอยู่เพียงกฎหมายคนเข้าเมืองหรือกฎหมายปกครองเท่านั้น หากมีแนวโน้มผสมผสานกับตรรกะของกฎหมายอาญา มาตรการด้านความมั่นคง และกลไกการควบคุมเชิงลงโทษมากขึ้น โดย Bosworth and Guild (2008) อธิบายว่า การควบคุม การย้ายถิ่นในสหราชอาณาจักรสะท้อนการใช้ชายแดน การคุมขัง และการส่งกลับเพื่อจำแนกผู้ไม่มีสถานะพลเมืองออกจากชุมชนทางการเมือง ขณะที่ Aas and Bosworth (2013) เสนอกรอบ “พรมแดนของการลงโทษ” ซึ่งทำให้เห็นว่าการควบคุมผู้ย้ายถิ่นมิได้จำกัดขอบเขตทางภูมิศาสตร์ แต่ขยายขยายเข้าสู่ระบบยุติธรรมและการบริหารประชากรภายในรัฐอีกด้วย งานของ Majcher (2013) และ Bosworth (2017) ยังแสดงให้เห็นว่าการควบคุมตัวผู้ย้ายถิ่นและสถานกักตัวในยุโรปมีลักษณะใกล้เคียงกับการลงโทษทางอาญา แม้ในทางกฎหมายจะถูกอธิบายว่าเป็นมาตรการทางการบริหารปกครองก็ตาม นอกจากนี้ Zedner (2013) ตั้งคำถามต่อขอบเขตของกฎหมายอาญาเมื่อผู้ไม่มีสถานะพลเมืองถูกตั้งเข้าสู่ระบบควบคุมที่มีลักษณะอาญาแต่ได้รับหลักประกันสิทธิน้อยกว่าพลเมือง การจัดการพรมแดนภายในยุโรป การตรวจสอบสถานะ การแลกเปลี่ยนข้อมูล การควบคุมตัว การส่งกลับ และการใช้อำนาจฝ่ายบริหารในพื้นที่ชายแดนและจุดคัดกรองล้วนทำให้การย้ายถิ่นอยู่ในพื้นที่กำลังระหว่างกฎหมายปกครองกับกฎหมายอาญา (Brouwer et al., 2018 ; Halilovic, 2024 ; PICUM, 2024)

สำหรับภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วรรณกรรมด้านการกำกับดูแลแรงงานข้ามชาติชี้ให้เห็นว่า แม้คำว่า “Crimmigration” จะไม่ได้ถูกใช้แพร่หลายเท่ากับงานศึกษาในสหรัฐอเมริกาและยุโรป แต่กระบวนการทำให้การย้ายถิ่นเข้าสู่กรอบของความผิด ความมั่นคง และการควบคุมเชิงลงโทษปรากฏอย่างชัดเจนผ่านกฎหมายคนเข้าเมือง ระบบเอกสาร การขึ้นทะเบียน การควบคุมชายแดน การจับกุม การควบคุมตัว และการส่งกลับ โดย Kaur (2010) อธิบายว่า ประเทศปลายทางสำคัญ เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย ยอมรับแรงงานข้ามชาติในฐานะกำลังสำคัญทางเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกันก็จัดวางแรงงานกลุ่มนี้ไว้ภายใต้ระบอบแห่งการควบคุมที่เข้มงวดผ่านใบอนุญาตทำงาน การผูกสถานะกับนายจ้าง การจำกัดการเคลื่อนย้าย และการตรวจสอบเอกสารอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ Kneebone (2010) ชี้ให้เห็นความย้อนแย้งระหว่างวาทกรรมการคุ้มครองสิทธิแรงงานกับแนวปฏิบัติของรัฐในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยังให้ความสำคัญกับอำนาจอธิปไตย ความมั่นคง และการควบคุมคนเข้าเมืองเป็นหลัก (AICHR, 2023 ; ASEAN Secretariat, 2023 ; Asis, 2023)

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมต่างประเทศพบว่า การทำให้การย้ายถิ่นเป็นอาชญากรรมมิได้หมายถึงการลงโทษผู้ย้ายถิ่นจากพฤติกรรมอาชญากรรมโดยตรงเท่านั้น แต่ยังสะท้อนวิธีที่รัฐใช้กฎหมาย เอกสาร สถานะการเข้าเมือง และกลไกบังคับใช้เพื่อควบคุมประชากรที่ถูกมองว่าเป็น “คนนอก” ของรัฐ แรงงานข้ามชาติจึงมักถูกจัดวางไว้ในพื้นที่กำลังระหว่างการเป็นกำลัง

แรงงานที่จำเป็นต่อเศรษฐกิจกับการเป็นกลุ่มประชากรที่ต้องถูกตรวจสอบและควบคุมอย่างเข้มงวด แม้ในหลายประเทศมาตรการดังกล่าวจะถูกอธิบายว่าเป็นเรื่องการบริหารจัดการคนเข้าเมือง แต่ผลในทางปฏิบัติมักมีลักษณะใกล้เคียงกับการควบคุมเชิงลงโทษ ทั้งการตรวจสอบเอกสาร การจำกัดการเคลื่อนย้าย การควบคุมตัว และการส่งกลับ ดังนั้น การศึกษาการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการแรงงานข้ามชาติจึงไม่ควรมองเฉพาะมิติแรงงานเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพิจารณาโครงสร้างกฎหมายและกลไกการกำกับดูแลที่ทำให้แรงงานข้ามชาติอยู่ภายใต้ความเปราะบางทางสถานะและอำนาจควบคุมของรัฐควบคู่กัน

4.2 กระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรมในประเทศไทย

เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงโครงสร้าง กลไกกำกับดูแลของรัฐ รูปแบบคดี

เชิงประจักษ์ และข้อเสนอเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ ผู้เขียนบทความจึงสังเคราะห์กรอบการวิเคราะห์ในรูปของ “กระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรม” ดังภาพที่ 1 โดยชี้ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เกิดจากพฤติกรรมของแรงงานเพียงด้านเดียว หากเป็นผลจากการเชื่อมโยงกันของเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง กลไกทางกฎหมายและการบังคับใช้ในระดับพื้นที่ วาทกรรมความมั่นคง และผลลัพธ์ที่สะท้อนออกมาในรูปแบบคดีและการกระจุกตัวเชิงพื้นที่ ทั้งนี้ บทความมุ่งวิเคราะห์ชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 เป็นสำคัญ คือ การวิเคราะห์กลไกการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรมผ่านกฎหมาย การบังคับใช้ และวาทกรรมความมั่นคง รวมถึงการปรากฏของกลไกดังกล่าวในรูปแบบคดีและการกระจายตัวเชิงพื้นที่ในจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น

ภาพที่ 1 : กรอบการวิเคราะห์การทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรม

4.2.1 เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง (Structural Conditions)

จากกรอบการวิเคราะห์กระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรมมิได้เริ่มต้นจากการกระทำความผิดในระดับปัจเจก หากแต่มีจุดตั้งต้นจากเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของแรงงานข้ามชาติในระบบเศรษฐกิจและการกำกับดูแลของรัฐอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ เศรษฐกิจไทยยังคงพึ่งพาแรงงานข้ามชาติในฐานะกำลังแรงงานสำคัญ ขณะเดียวกันแรงงานข้ามชาติก็กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่อุตสาหกรรมและแหล่งผลิตสำคัญ บางจังหวัดเป็นพิเศษ ความหนาแน่นเชิงพื้นที่ดังกล่าวทำให้แรงงานข้ามชาติไม่ได้เป็นเพียง

แรงงานในระบบเศรษฐกิจ แต่กลายเป็นประชากรเป้าหมายของการจัดระเบียบ ควบคุมและติดตามในระดับพื้นที่ไปพร้อมกัน นอกจากนี้ระบบสถานะทางกฎหมายและเอกสารที่มีความซับซ้อนทั้งเรื่องการขึ้นทะเบียนการต่ออายุ การผูกกับนายจ้าง และเงื่อนไขการคงอยู่ในระบบยังทำให้แรงงานจำนวนหนึ่งตกอยู่ในภาวะเปราะบางทางกฎหมายได้ง่าย แม้มีได้มีเจตนาฝ่าฝืนกฎหมายโดยตรง เมื่อเงื่อนไขทั้งหมดนี้ซ้อนทับกับแรงกดดันจากกรอบความมั่นคงและการควบคุมของรัฐ จึงก่อให้เกิดบริบทเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อการผลักปัญหาด้านสถานะเอกสาร และการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตรรกะของการกำกับดูแลเชิงลงโทษ ก่อนจะพัฒนาไปสู่กลไก

การทำให้เป็นอาชญากรรมในมิติของกฎหมาย การบังคับใช้ และวาทกรรมที่ปรากฏในลำดับถัดมา

4.2.2 กลไกการทำให้เป็นอาชญากรรม (Criminalization Mechanisms)

กลไกการทำให้เป็นอาชญากรรมเป็นระดับของการวิเคราะห์ที่มุ่งอธิบายว่า เงื่อนไขเชิงโครงสร้างมิได้ส่งผลต่อแรงงานข้ามชาติโดยตรง

ในลักษณะเป็นกลาง หากแต่ถูกถ่ายทอดผ่านกลไกของรัฐและกระบวนการกำกับดูแลที่ทำให้ปัญหาการย้ายถิ่น สถานะทางกฎหมาย และการดำรงอยู่ของแรงงานข้ามชาติ ถูกแปรสภาพเป็นประเด็นทางอาญาและความมั่นคง กลไกดังกล่าวทำงานผ่านอย่างน้อย 3 มิติที่เชื่อมโยงกันดังนี้

ภาพที่ 2 : กรอบการวิเคราะห์การทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรม

มิติที่หนึ่ง กฎหมายและบทลงโทษ (Legal-Penal Expansion) การกำหนดบทลงโทษที่เข้มข้นขึ้นต่อการทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตหรือการทำงานที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการขยายตรรกะเชิงอาญาเข้าสู่การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบ ในบริบทของประเทศไทย พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติบทลงโทษทั้งในรูปของโทษปรับและโทษทางอาญาที่มีความรุนแรงและครอบคลุมหลายมิติ อาทิ มาตรา 101 มาตรา 102

มาตรา 109 มาตรา 110 มาตรา 112 และมาตรา 113 ซึ่งมีได้ทำหน้าที่เพียงควบคุมการจ้างงานให้เป็นไปตามกฎหมาย หากแต่ยังทำหน้าที่จัดวางความหมายทางนโยบายต่อแรงงานข้ามชาติในฐานะผู้กระทำผิด หรือภัยคุกคามต่อความมั่นคง มากกว่าการมองในฐานะแรงงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเศรษฐกิจและระบบการผลิตของประเทศ การขยายกรอบการกำกับดูแลในลักษณะดังกล่าวจึงนำไปสู่กระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติถูกทำให้เป็นอาชญากรรมผ่านกลไกกฎหมายและการบังคับใช้อย่างจริงจัง

ตารางที่ 1 : มาตราบทกำหนดโทษที่มีความเข้มข้นในพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560

มาตรา และลักษณะความผิด	กลุ่ม ผู้กระทำผิด	บทลงโทษ	นัยเชิงการทำให้เป็นอาชญากรรม
มาตรา 101 คนต่างด้าวทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตหรือทำงานต้องห้าม	แรงงานต่างด้าว	จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ 2,000–100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	ยกระดับการทำงานจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นความผิดอาญาโดยตรง
มาตรา 102 นายจ้างรับคนต่างด้าวทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต/ทำงานต้องห้าม	นายจ้าง	ปรับ 10,000–100,000 บาท ต่อแรงงาน 1 คน	สร้างแรงกดดันต่อระบบตลาด ทำให้การจ้างแรงงานข้ามชาติถูกจัดวางในกรอบความเสี่ยงทางอาญา
มาตรา 109 ประกอบธุรกิจนำคนต่างด้าวมาทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาต	นายหน้า/บริษัท	จำคุก 3–10 ปี หรือปรับ 600,000–1,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	เป็นมาตราที่มีโทษสูงมาก สะท้อนการผสมกฎหมายแรงงานเข้ากับตรรกะอาชญากรรมร้ายแรง
มาตรา 110 เรียกหรือรับเงิน/ทรัพย์สินจากแรงงานต่างด้าวโดยมิชอบ	นายหน้า/ผู้รับอนุญาต	จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	ใช้อาญาควบคุมความสัมพันธ์ทางแรงงาน แทนการกำกับเชิงคุ้มครองหรือเชิงสัญญา
มาตรา 112-113 ขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่	ทุกกลุ่ม	จำคุกหรือปรับ (ตามที่กำหนด)	เสริมอำนาจเชิงบังคับให้รัฐและเจ้าหน้าที่แนวหน้า เพิ่มลักษณะ Policing ในการบริหารแรงงาน

ที่มา : พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560, 2560

ภายใต้กรอบกฎหมายและบทกำหนดโทษที่มีความเข้มข้นดังปรากฏในตารางที่ 1 ความพยายามของรัฐในการทำให้กระบวนการย้ายถิ่นและการทำงานของแรงงานข้ามชาติมีความเป็นระบบและอยู่ภายใต้การควบคุมที่เข้มงวดมากขึ้นกลับก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางนโยบายที่ไม่ได้ตั้งใจ (Unintended Consequences) ซึ่งส่งผลต่อพลวัตการเคลื่อนย้ายแรงงานและวิถีชีวิตของผู้คนต้องปรับเปลี่ยนไปตามนโยบาย โดยเฉพาะกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอหรือมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิ (บุชิตา สังข์แก้ว,

2564) กล่าวคือ เมื่อการเข้าหรือออกประเทศ การเปลี่ยนนายจ้าง หรือการปรับสถานการณ์ทำงานถูกผูกโยงเข้ากับต้นทุนทางกฎหมาย ความซับซ้อนของกระบวนการบริหารปกครอง และความเสี่ยงทางกฎหมายอาญาที่สูงขึ้น แรงงานข้ามชาติย่อมเผชิญข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายในระยะสั้นมากขึ้น และมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงสถานะหรือพื้นที่ทำงาน แม้นโยบายจะมีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มการควบคุมและความเป็นระเบียบก็ตาม ผลที่ตามมา กลับเป็นการผลักให้แรงงานข้ามชาติเลือกพำนักและ

ทำงานในพื้นที่เดิมเป็นระยะเวลานานขึ้น จนก่อป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิต ในลักษณะกึ่งถาวร หรือถาวรในพื้นที่แรงงาน หนาแน่น (Bylander&Reid, 2017)

การทำให้การย้ายถิ่นถูกจัดวางอยู่ในกรอบ ของอาชญากรรมยังยั้งทวีผลย้อนแย้งดังกล่าว ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แม้รัฐจะอ้างเป้าหมายด้าน ความมั่นคง การปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือ การควบคุมการเข้าเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ การเพิ่มความเข้มข้นของมาตรการทางกฎหมาย กลับผลักดันให้ผู้ย้ายถิ่นและแรงงานข้ามชาติ หลีกเลี่ยงการเข้าสู่ระบบทางกฎหมายมากขึ้น และ หันไปพึ่งพาเครือข่ายไม่เป็นทางการ (ทรงชัย ทองปาน, 2567) กระบวนการเช่นนี้ไม่เพียง ลดทอนโอกาสในการคุ้มครองสิทธิ หากแต่ ยังทำให้การดำรงชีวิตและการทำงานในพื้นที่ แรงงานหนาแน่นตกอยู่ภายใต้ความเสี่ยงทาง กฎหมายอย่างต่อเนื่อง (Wrobel, 2024) ดังนั้น การออกแบบนโยบายที่พึ่งพาตรรกะทางกฎหมาย อาญาอาจสร้างผลลัพธ์ที่สวนทางกับเจตนารมณ์ ตั้งเดิมของรัฐเอง

พลวัตดังกล่าวยิ่งทวีความเปราะบางมากขึ้น เมื่อกฎหมายและนโยบายแรงงานข้ามชาติ ถูกออกแบบให้สถานะเอกสารทำหน้าที่เป็น ตัวชี้วัดหลักของความชอบธรรมในการดำรงอยู่ และการทำงานภายในอาณาเขตของรัฐ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2566) ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ ความคลาดเคลื่อนเพียงเล็กน้อยของเอกสาร ย่อมถูกแปรเปลี่ยนให้กลายเป็นความผิดทาง กฎหมายที่มีเดิมพันสูงอย่างไม่สมส่วนต่อความ มั่นคงในชีวิต รายได้ และสถานะทางสังคม ของแรงงานข้ามชาติ กระบวนการดังกล่าวจึง

มิได้เป็นเพียงปัญหาเชิงเทคนิคของการบริหารจัดการ แรงงาน หากแต่สะท้อนโครงสร้าง อำนาจของรัฐที่ทำให้ความไม่สมบูรณ์ของระบบ เอกสารถูกต้องความในฐานะความผิดของแรงงาน ข้ามชาติเอง และเป็นกลไกสำคัญในการทำให้ แรงงานกลุ่มนี้ตกอยู่ในสภาวะความไม่มั่นคง อย่างต่อเนื่อง

มิติที่สอง การบังคับใช้ในพื้นที่และการกักขัง (Enforcement&Detention as Punishment) เมื่อกฎหมายคนเข้าเมืองถูกวาง เป็นข้อยกเว้นของหลักนิติธรรมภายใต้อำนาจ อธิปไตย การตรวจสอบถ่วงดุลและกระบวนการ ยุติธรรมย่อมอ่อนแรงลง จนเปิดพื้นที่ให้การ บริหารใช้ดุลยพินิจได้กว้างและโน้มเอียง กลไกนี้ สอดรับกับปัญหาการปรับระบบให้เอนเอียงไป ทางลงโทษ (Punitive Optimization Problem : POP) ที่ทำงานเป็นวงจรสามชั้น คือ (1) การ ออกแบบนโยบายที่กำหนดกฎเกณฑ์และ การประเมินความเสี่ยงเพื่อจัดวางกรอบความมั่นคง (2) ระดับปฏิบัติการใช้ดุลยพินิจตีความหรือ เพิกเฉยต่อคำแนะนำและเลือกดำเนินการ ควบคุมตัวด้วยตรรกะความสงสัย และ (3) วงจร ป้อนกลับที่ปรับเกณฑ์ให้เข้มงวดขึ้นเพื่อ ตอบสนองต่อรูปแบบการปฏิบัติจริง ก่อให้เกิด ระบบและผลิตซ้ำอคติการลงโทษอย่างเป็น โครงสร้าง (Koulis and Calvo, 2025) ด้วยเหตุนี้ การทำให้เป็นอาชญากรรมจึงไม่ได้ เกิดจากตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว หาก เกิดจากการปฏิบัติที่ทำให้การควบคุมมีลักษณะ คล้ายการลงโทษ โดยเฉพาะการกักตัวและ การส่งกลับ ซึ่งเชิงนโยบายมักถูกอธิบายว่าเป็น มาตรการทางปกครอง แต่ในประสบการณ์ของ

ผู้ถูกระงับกลับเป็นโทษ ทั้งการพรางอิสรภาพ การแยกจากครอบครัว การสูญเสียรายได้ และการตีตราว่าเป็นผู้กระทำผิด (Bosworth & Turnbull, 2015) และในพื้นที่แรงงานหนาแน่น วงจรดังกล่าวยิ่งถูกทำให้เป็นรูปธรรมผ่านการตรวจค้นเชิงปฏิบัติการ (Raids) และการคัดกรองเอกสารที่สามารถเปลี่ยนสถานะ “แรงงาน” ให้กลายเป็น “ผู้ต้องสงสัย” ได้อย่างฉับพลัน

Wrobel (2024) ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการทำให้การย้ายถิ่นถูกจัดวางอยู่ภายใต้กฎหมายอาญาดำเนินไปในลักษณะคู่ขนานสองระดับที่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ระดับแรก คือ การที่กฎหมายคนเข้าเมืองค่อย ๆ ดูดซับเครื่องมือและมาตรการที่มีลักษณะเชิงอาญาเข้ามาใช้ในการกำกับควบคุมการย้ายถิ่น อาทิ การกักตัวในสถานที่ปิด การบังคับส่งกลับ และการมอบอำนาจอย่างกว้างขวางให้แก่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในการจำกัดเสรีภาพของบุคคลภายใต้กรอบการบริหารปกครอง และระดับที่สอง คือ การขยายขอบเขตของกฎหมายอาญาให้ครอบคลุมพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการข้ามแดนโดยผิดกฎหมาย การพำนักเกินกำหนด หรือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ย้ายถิ่นในบางลักษณะ ผลจากการดำเนินไปพร้อมกันของสองกระบวนการดังกล่าวคือ การทำให้ “สถานะทางกฎหมาย” ของแรงงานข้ามชาติกลายเป็นพื้นที่เสี่ยงเชิงอาญาอย่างเป็นระบบ

ภายใต้การบังคับใช้ในพื้นที่แรงงานหนาแน่น แม้การควบคุมคนเข้าเมืองมักถูกจัดวางว่าเป็นมาตรการทางปกครอง แต่การใช้อำนาจดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการกลับทำให้ผลลัพธ์มีลักษณะเป็นการลงโทษโดยพฤตินัย (Lipsky,

2010) ทั้งการคัดกรองเชิงสงสัย การหน่วงเวลา การจำกัดสิทธิ และการผลักเข้าสู่การควบคุมตัว ก่อให้เกิดการบังคับใช้เกิดความคาดเดาไม่ได้ที่คาดเดาได้ (Borrelli et al., 2025) กล่าวคือ ความไม่แน่นอนมิได้เกิดแบบสุ่ม หากเป็นแบบแผนของการปกครองที่มักส่งผลเสียต่อแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบ กลไกดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Kularathne (2025) ที่ชี้ว่าทัศนคติและแรงจูงใจส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการหล่อหลอมการใช้ดุลยพินิจจนทำให้ผลการดำเนินนโยบายแปรผันสูง ดุลยพินิจจึงเป็นพื้นที่การเมืองของอำนาจ ซึ่งรวมถึงการบังคับใช้อย่างเลือกสรรตลอดจนการไม่ดำเนินการ หรือเลื่อนการดำเนินการ อันทำให้การเข้าถึงสิทธิและความคุ้มครองผันผวนตามดุลยพินิจมากกว่าตามหลักเกณฑ์ที่รัฐประกาศไว้ (Darling, 2022) ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติต้องแบกรับความไม่แน่นอนและความเปราะบางในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

ในระดับโครงสร้าง ปรากฏการณ์ดุลยพินิจและการบังคับใช้อย่างเลือกสรรยิ่งถูกขยายผลเมื่อการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติดำเนินไปภายใต้ความแยกส่วน (Fragmentation) ระหว่างหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน ซึ่งต่างถือครองอำนาจตามกฎหมายคนละฉบับและขับเคลื่อนภารกิจตามตรรกะเชิงสถาบันของตนเอง อาทิ สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานจัดหางาน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้ต่างปฏิบัติการภายใต้กรอบ

ภัยคุกคามและความสงบเรียบร้อยของราชอาณาจักร งานข้ามชาติซึ่งดำรงอยู่ในพื้นที่ติดกันของกฎหมายหลายฉบับจึงมีแนวโน้มถูกตรวจสอบซ้ำซ้อน และถูกทำให้ผิดกฎหมายได้จากการตีความของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แม้จะปฏิบัติตามกฎหมายอีกฉบับอย่างถูกต้องแล้วก็ตาม ผลลัพธ์ในทางปฏิบัติคือการควบคุมตัวและการกักขังไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเป็นมาตรการทางปกครองเพื่อจัดระเบียบ หากกลับแปรสภาพเป็นรูปแบบของการลงโทษเชิงสถาบันที่เกิดขึ้นก่อนกระบวนการพิจารณาคดี และตอกย้ำสถานะความเปราะบางของแรงงานข้ามชาติภายใต้ระบอบการบังคับใช้กฎหมายแบบแยกส่วนของรัฐไทย

มิติที่สาม วาทกรรมความมั่นคงและการทำให้เป็นอื่น (Securitization & Othering) อธิบายพลวัตเชิงอำนาจที่ทำให้แรงงานข้ามชาติถูกประกอบสร้างให้เป็นปัญหาความมั่นคงและถูกผลิตซ้ำในฐานะ “คนนอก” ที่สังคมพึงหวาดระแวงอย่างเป็นระบบ โดยปรากฏผ่านกระบวนการทัศน์นโยบายความมั่นคงแห่งชาติไทย ซึ่งมีพัฒนาการจากแนวคิดความมั่นคงที่รัฐเป็นศูนย์กลาง ไปสู่แนวคิดความมั่นคงแบบองค์รวมที่ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคม และความสงบเรียบร้อย (คชตรีย์ เจริญสุข และชารินทร์ เกษร, 2568) กระบวนการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงการปรับถ้อยคำ หรือกรอบภาษาทางนโยบาย หากเป็นการจัดวางใหม่ของความ

สัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ สถาบันความมั่นคง และสังคม (กฤติยา คันธโชติ และคณะ, 2568) ซึ่งทำให้การนิยามแรงงานข้ามชาติในฐานะความเสี่ยงสามารถถูกแปลงเป็นเหตุผลเชิงความชอบธรรมในการขยายขอบเขตการควบคุม การกักขัง และมาตรการลงโทษได้ในทางปฏิบัติภายใต้ตรรกะการปกป้องความมั่นคงของชาติ ผลที่ตามมาคือ การย้ายถิ่นและการอยู่ทำงานของแรงงานข้ามชาติถูกดันเข้าสู่พื้นที่สีเทาของกฎหมาย (The Legal Grey Area) กลายเป็นความผิดลักษณะเดิมผ่านการตีตรา และการบังคับใช้ จนมีสถานะเข้าใกล้ความเป็นอาชญากรรมมากขึ้น

แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าด้วย กระบวนการทำให้เป็นความมั่นคง (Securitization) ของสำนักโคเปนเฮเกน³ เสนอว่า ความมั่นคงมิได้เป็นสภาวะวัตถุวิสัยที่ดำรงอยู่โดยธรรมชาติ หากเป็นผลของการกระทำทางวาทกรรม ซึ่งผู้มีอำนาจทำให้ประเด็นหนึ่ง ๆ ถูกยกระดับจากเรื่องปกติของนโยบายสาธารณะไปสู่สถานะของภัยคุกคาม การจัดวางความหมายดังกล่าวได้รับการยอมรับจากผู้รับสารหรือสาธารณชน ซึ่งเปิดพื้นที่ความชอบธรรมให้รัฐสามารถเข้ามาตรการพิเศษที่อยู่นอกเหนือกิจวัตรของการบริหารปกครองในสภาวะปกติได้ (Buzan et al., 1997 ; Wæver, 1995) แกนการวิเคราะห์จึงประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) ผู้ทำให้

3 สำนักโคเปนเฮเกน (Copenhagen School) คือ สำนักคิดที่มีแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงศึกษาว่า ความมั่นคงไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่มีอยู่เอง แต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างผ่านวาทกรรม โดยผู้มีอำนาจสามารถทำให้ประเด็นทางสังคมหรือการเมืองถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความอยู่รอด จนนำไปสู่การยอมรับมาตรการพิเศษของรัฐ กระบวนการนี้เรียกว่าการทำให้เป็นความมั่นคง (Securitization) (Buzan et al., 1998 ; Olteanu, 2024 ; Dreyer & Holm, 2025)

ประเด็นเป็นความมั่นคง เช่น รัฐ หน่วยงาน ความมั่นคง หรือผู้กำหนดนโยบาย (2) สิ่งที่ถูกอ้างว่าจำเป็นต้องได้รับการปกป้อง อาทิ ความมั่นคงของรัฐชาติ ความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (3) ผู้ชมหรือสาธารณะ ซึ่งเป็นผู้มอบความยินยอมทางสังคม และ (4) มาตรการพิเศษ ที่ทำให้การควบคุมมีความเข้มข้นขึ้น

งานของBalzacq(2005)ช่วยขยายความเข้าใจโดยชี้ว่า กระบวนการทำให้เป็นความมั่นคงจะไม่ประสบผลสำเร็จจากการกล่าวอ้างเชิงวาทกรรมเพียงลำพัง หากแต่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม เครือข่ายอำนาจ และระดับความน่าเชื่อถือที่ผู้กระทำการสามารถสร้างขึ้น แนวคิดนี้ช่วยอธิบายว่า เหตุใดวาทกรรมความมั่นคงจึงมีพลังเป็นพิเศษในบางช่วงเวลา โดยเฉพาะในห้วงยามสภาวะวิกฤต วาทกรรมด้านความมั่นคงมีพลังเป็นพิเศษ ดังปรากฏชัดในช่วงของการแพร่ระบาดของโควิด-19ซึ่งแรงงานข้ามชาติถูกทำให้เป็นกลุ่มเสี่ยง และถูกกีดกันจากการคุ้มครองและการเยียวยาของรัฐ แม้จะพำนักและทำงานอย่างถูกกฎหมาย (จิราภรณ์ ไพรเถื่อน และบุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล, 2566) ตลอดจนในสถานการณ์ความตึงเครียดตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาในช่วง พ.ศ. 2568–2569 ที่วาทกรรมความมั่นคงของรัฐชาติผลักดันให้แรงงานกัมพูชาถูกมองเป็นคนนอกที่ไม่พึงปรารถนา และเผชิญการตรวจสอบและการเลือกปฏิบัติที่เข้มข้นขึ้นในชีวิตประจำวัน (Reuters, 2025)

อย่างไรก็ดี กระบวนการทำให้เป็นความมั่นคงจะไม่สามารถดำรงพลังเชิงอำนาจได้อย่างเต็มที่ หากปราศจากกระบวนการทำให้เป็นอื่น ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำเส้นแบ่ง “เราและเขา” ผ่านการจัดประเภทและการตีตราที่ทำให้แรงงานข้ามชาติถูกนิยามในฐานะ “คนอื่น” ซึ่งไม่สังกัดความเป็นสมาชิกทางศีลธรรมและการเมืองของชุมชนชาติ(แอนเดอร์สัน, 2560)การทำให้เป็นอื่นมักเกิดควบคู่กับการทำให้ “พรหมแดน” แผ่ขยายเข้ามาในพื้นที่ภายในประเทศ โดยแบ่งแยกผู้คนตามระดับความพึงปรารถนาและความเสี่ยงด้านความมั่นคงในเชิงนโยบาย (Van Houtum & Pijpers, 2007) เมื่อรัฐและสังคมยอมรับกรอบความมั่นคงและการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นผู้อื่นที่ดำรงตนในสังคมไทย การบังคับใช้กฎหมาย ย่อมโน้มเอียงไปสู่การจัดการเชิงลงโทษที่มีแรงต้านทางสังคมต่ำ และแรงงานข้ามชาติถูกทำให้เข้าใจความเป็นอาชญากรได้โดยง่าย แม้ในกรณีที่พฤติกรรมดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ การดำรงชีพและการทำงานตามปกติ

4.2.3 รูปแบบคดีที่ปรากฏเชิงประจักษ์ (Observed Offense Patterns) : รูปแบบของคดีและการกระจายตัวในพื้นที่แรงงานข้ามชาติหนาแน่นในประเทศไทย

ในส่วนนี้ บทความมุ่งวิเคราะห์รูปแบบเชิงประจักษ์ของคดีและการคุมขังที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในจังหวัดพื้นที่แรงงานข้ามชาติหนาแน่นของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลผู้ต้องขังและจำนวนแรงงานข้ามชาติรายจังหวัดเพื่อวิเคราะห์ (1) โครงสร้างเชิงพื้นที่และสัญชาติของผู้ต้องขัง (2) อัตราส่วนผู้ถูกคุมขัง

ต่อจำนวนแรงงานจำนวน 10,000 คน และ (3) โครงสร้างประเภทคดีและอัตราคดีจำแนกตามประเภทคดีในแต่ละจังหวัด ซึ่งช่วยอธิบายการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมและการคุมขังของแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างทั่วไป หากแต่มีลักษณะจำเพาะพื้นที่และจำเพาะกลไก โดยบางพื้นที่มีคดีเกี่ยวกับเอกสารจำนวนมาก

ซึ่งสะท้อนถึงแรงกดดันจากระบบความเป็นทางการ ขณะที่บางพื้นที่พบคดีอาญาทั่วไปจำนวนมาก โดยผลการวิเคราะห์จึงถูกใช้เป็นฐานการอธิบายว่า ภายใต้บริบทพื้นที่แรงงานหนาแน่น การกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายเชิงพื้นที่อาจมีส่วนสำคัญต่อการทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นอาชญากรรม

ตารางที่ 2 : จำนวนผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติจำแนกตามจังหวัดและสัญชาติในจังหวัดพื้นที่แรงงานหนาแน่นของประเทศไทย พ.ศ. 2568

สัญชาติ/ จังหวัด	สมุทรสาคร (n=245)	สมุทรปราการ (n=195)	สมุทรสงคราม (n=17)	ราชบุรี (n=219)	นครปฐม (n=177)	รวม
เมียนมา	227 (92.70)	125 (64.10)	17 (100.00)	140 (63.90)	166 (93.80)	675
กัมพูชา	3 (1.20)	57 (29.20)	0 (0.00)	68 (31.10)	2 (1.10)	130
ลาว	15 (6.10)	13 (6.70)	0 (0.00)	11 (5.00)	9 (5.10)	48
รวม	245 (100.00)	195 (100.00)	17 (100.00)	219 (100.00)	177 (100.00)	853

ที่มา : เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ (2568) ; เรือนจำจังหวัดสมุทรสงคราม (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดราชบุรี (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม (2568)

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นรูปแบบของพื้นที่และสัญชาติของผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติในจังหวัดแรงงานหนาแน่นของไทย โดยมีผู้ต้องขังรวม 853 คน กระจายอยู่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสาคร 245 คน (ร้อยละ 28.70) ราชบุรี 219 คน (ร้อยละ 25.70) สมุทรปราการ 195 คน (ร้อยละ 22.90) นครปฐม 177 คน (ร้อยละ 20.80) และสมุทรสงคราม 17 คน (ร้อยละ 2.00) เมื่อจำแนกตามสัญชาติ พบว่าแรงงานเมียนมา 675 คน (ร้อยละ 79.10) เป็นกลุ่มหลัก รองลงมา คือ กัมพูชา 130 คน (ร้อยละ 15.20) และลาว 48 คน (ร้อยละ 5.60)

ภาพรวมของข้อมูลชุดนี้แสดงให้เห็นว่า แรงงานข้ามชาติไม่ได้เป็นเพียงกำลังแรงงานในตลาดงาน หากยังเป็นประชากรที่ปรากฏในระบบยุติธรรมและการคุมขังในสัดส่วนที่มีนัยต่อการตีความเชิงนโยบายและสิทธิมนุษยชน

เมื่อพิจารณารายจังหวัด พบว่า ความแตกต่างของความเข้มข้นของสัญชาติอย่างมีนัยเชิงโครงสร้าง โดยสมุทรสาคร (ร้อยละ 92.70) และนครปฐม (ร้อยละ 93.80) มีผู้ต้องขังสัญชาติเมียนมาสูง สะท้อนความเชื่อมโยงกับเครือข่ายแรงงานเมียนมาในพื้นที่ ขณะที่สมุทรปราการและราชบุรีมีลักษณะพหุสัญชาติ

มากกว่า โดยสัญญาชาติเมียนมายังเป็นกลุ่มใหญ่ ร้อยละ 64.10 และ ร้อยละ 63.90 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเชิงลึกตามจังหวัดและสัญญาชาติ จะพบรูปแบบการกระจุกตัวอย่างชัดเจนว่า ผู้ต้องขังสัญญาชาติกัมพูชาส่วนใหญ่เกือบทั้งหมด อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดราชบุรี รวมกัน 125 คน คิดเป็น ร้อยละ 96.20 ของผู้ต้องขังกัมพูชาทั้งหมด นับเชิงอภิปราย คือรูปแบบการคุมขังของแรงงานข้ามชาติไม่กระจายเท่ากันระหว่างสัญญาชาติและพื้นที่ แต่สัมพันธ์กับภูมิทัศน์การจ้างงานและรูปแบบการกำกับ

ควบคุมในแต่ละจังหวัด กรอบคำถามของการศึกษาที่ว่า “เมื่อแรงงานข้ามชาติกลายเป็นอาชญากรรม” การคุมขังเกิดขึ้นในขนาดใหญ่ และมีแบบแผนโดยมีลักษณะเชิงพื้นที่อย่างเด่นชัด ส่งผลให้การอภิปรายควรขยับจากคำอธิบายเชิงปัจเจกไปสู่คำอธิบายเชิงโครงสร้างของระบบ กำกับดูแลแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะช่องว่างในการทำให้ถูกกฎหมายและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่อาจทำให้ปัญหาสถานะหรือเอกสารถูกผลักเข้าสู่กระบวนการอาญา

ตารางที่ 3 : อัตราผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติต่อแรงงาน 10,000 คน ในจังหวัดพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2568

จังหวัด	ผู้ต้องขัง (คน)	แรงงานข้ามชาติ (คน)	อัตราผู้ต้องขังต่อแรงงานข้ามชาติ 10,000 คน
สมุทรปราการ	195	141,320	13.80
สมุทรสาคร	245	108,567	22.60
สมุทรสงคราม	17	5,459	31.10
นครปฐม	177	55,921	31.70
ราชบุรี	219	24,024	91.20

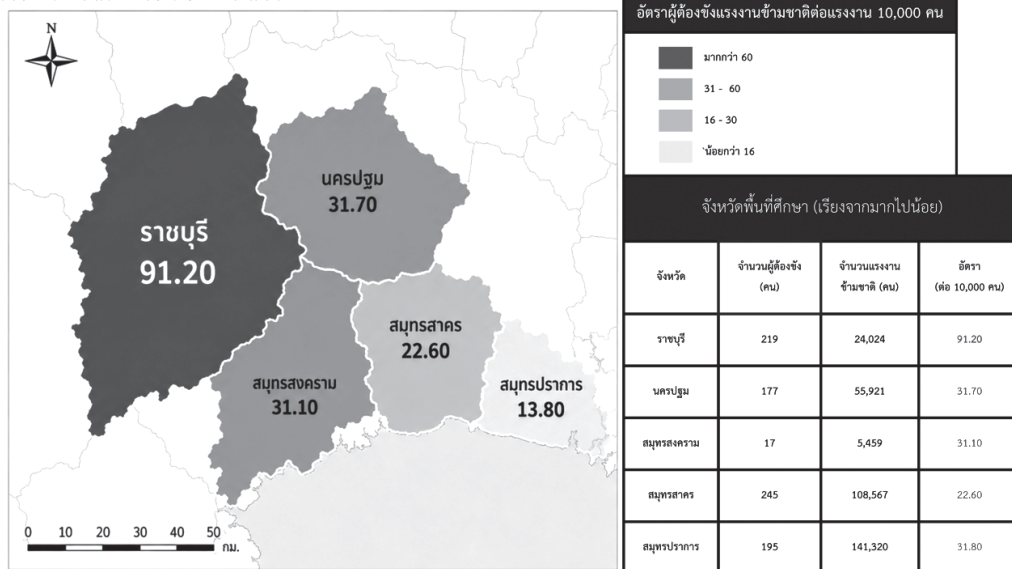
หมายเหตุ : อัตรา = (จำนวนผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติ/จำนวนแรงงานข้ามชาติ) × 10,000

ที่มา : เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ (2568) ; เรือนจำจังหวัดสมุทรสงคราม (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดราชบุรี (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม (2568)

จากตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างจำนวนผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติกับฐานแรงงานข้ามชาติในแต่ละจังหวัด ต่อผู้ต้องขังต่อแรงงานข้ามชาติ 10,000 คน พ.ศ. 2568 ซึ่งทำให้เห็นความแตกต่างของความเสี่ยงเชิงระบบในการเข้าสู่การคุมขังอย่างชัดเจน กล่าวคือ จังหวัดที่มีจำนวนแรงงานข้ามชาติมาก

ไม่ได้จำเป็นต้องมีอัตราการคุมขังสูงเสมอไป ขณะที่บางจังหวัดมีจำนวนแรงงานไม่สูงนัก แต่อัตราการคุมขังกลับสูงมาก ซึ่งพิจารณาได้ว่าแบบแผนการคุมขังไม่ได้ขึ้นกับจำนวนแรงงานเพียงอย่างเดียว หากสัมพันธ์กับบริบทการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายเชิงพื้นที่ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 3

แผนที่แสดงอัตราผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติต่อแรงงาน 10,000 คน
ในจังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น

หมายเหตุ : อัตรา = (จำนวนผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติ/จำนวนแรงงานข้ามชาติ) x 10,000

ภาพที่ 3 : อัตราผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติต่อแรงงาน 10,000 คน ในจังหวัดพื้นที่ศึกษา พ.ศ. 2568⁴

เมื่อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบ สมุทรปราการ และสมุทรสาคร ซึ่งมีจำนวนแรงงานข้ามชาติขนาดใหญ่ มีอัตราผู้ต้องขังต่อ 10,000 คนอยู่ที่ร้อยละ 13.80 และ 22.60 ตามลำดับ ขณะที่ราชบุรีมีจำนวนแรงงานเพียง 24,024 คน แต่มีอัตราสูงถึงร้อยละ 91.20 ต่อ 10,000 คน สูงกว่าสมุทรปราการประมาณ 6.60 เท่า และสูงกว่าสมุทรสาครราว 4.00 เท่า ความต่างระดับนี้ชี้ให้เห็นความเป็นไปได้ของระบอบการบังคับใช้กฎหมายเชิงพื้นที่ที่เข้มข้นหรือมีช่องว่างการทำให้ถูกกฎหมายหรือการขึ้นทะเบียนแรงงานแตกต่างกัน จนทำให้แรงงานในบางจังหวัดถูกผลักเข้าสู่การคุมขังได้ถี่กว่าอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ นครปฐมมีอัตราการคุมขังร้อยละ 31.70 และสมุทรสงครามร้อยละ 31.10 ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน แม้ทั้งสองจังหวัดจะมีฐานจำนวนแรงงานข้ามชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า การใช้อัตราช่วยลดอคติจากขนาดประชากรและทำให้เห็นความหนาแน่นของอัตราผู้ต้องขังต่อแรงงานข้ามชาติที่ถูกคุมขังได้คมชัดขึ้น ภายใต้กรอบบทความที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการการทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นอาชญากรรม ซึ่งข้อค้นพบจากตารางที่ 3 จึงสนับสนุนการอธิบายว่า ความเสี่ยงในการถูกคุมขังมีลักษณะจำเพาะพื้นที่ และควรนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย

⁴ ภาพที่ 3 เป็นแผนภาพเชิงสัญลักษณ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการนำเสนอผลการศึกษา มิใช่แผนที่ภูมิศาสตร์ที่อ้างอิงพิกัดหรือขอบเขตการปกครองอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ การจัดวางตำแหน่งและขนาดของพื้นที่จังหวัดมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาเปรียบเทียบอัตราผู้ต้องขังแรงงานข้ามชาติต่อแรงงานข้ามชาติ 10,000 คนในแต่ละจังหวัด

แบบจำเพาะจังหวัด โดยเฉพาะการยกระดับ คดีอาญาทั่วไปหรือคดีที่เชื่อมโยงกับสถานะหรือระบบข้อมูลและการประสานงานระหว่าง เอกสารและการทำงานของแรงงานข้ามชาติหน่วยงาน เพื่อแยกให้ชัดว่าการคุมขังเกิดจาก

ตารางที่ 4 : จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติจำแนกตามประเภทคดีและจังหวัด ในจังหวัดแรงงานหนาแน่นของประเทศไทย พ.ศ. 2568

ประเภทคดี	สมุทรสาคร (n=245)	สมุทรปราการ (n=195)	สมุทร สงคราม (n=17)	ราชบุรี (n=219)	นครปฐม (n=177)	รวม
ยาเสพติด	60 (24.50)	48 (24.60)	6 (35.30)	48 (21.90)	44 (24.90)	206
ชีวิตและร่างกาย ⁵	30 (12.20)	84 (43.10)	2 (11.80)	83 (37.90)	40 (22.60)	239
เกี่ยวกับทรัพย์สิน ⁶	19 (7.80)	34 (17.40)	2 (11.80)	24 (11.00)	15 (8.50)	94
ความผิดเกี่ยวกับเพศ ⁷	14 (5.70)	14 (7.20)	1 (5.90)	13 (5.90)	15 (8.50)	57
ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ⁸	118 (48.20)	3 (1.50)	6 (35.30)	38 (17.40)	59 (33.30)	224
ความผิดอื่น ๆ	4 (1.60)	12 (6.20)	0 (0.00)	13 (5.90)	4 (2.30)	33
รวม	245 (100.00)	195 (100.00)	17 (100.00)	219 (100.00)	177 (100.00)	853

ที่มา : เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ (2568) ; เรือนจำจังหวัดสมุทรสงคราม (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดราชบุรี (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม (2568)

ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างประเภทคดีที่ (ร้อยละ 28.00) รองลงมาคือ ความผิดเกี่ยวกับเกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติในจังหวัดแรงงาน เอกสารตามความผิดลักษณะ 3 (มาตรา หนาแน่น พ.ศ. 2568 รวมทั้งสิ้น 853 คดี โดย 264-269) เช่น ปลอมเอกสาร ปลอมเอกสาร คดีที่พบมากที่สุด คือ ชีวิตและร่างกาย 239 คดี สิทธิ ปลอมเอกสารราชการ แจ้งให้เจ้าพนักงาน

⁵ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย คือ คดีอาญาที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อ ชีวิต หรือ ร่างกาย ของผู้อื่น กล่าวคือ เป็นการทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต บาดเจ็บ เจ็บปวด หรือได้รับอันตรายต่อสุขภาพ เช่น ฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ทำร้ายร่างกายสาหัส ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือเสียชีวิต

⁶ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน คือ ความผิดลักษณะ 12 (มาตรา 334-366) เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก รับของโจร

⁷ ความผิดเกี่ยวกับเพศ คือ ความผิดลักษณะ 9 (มาตรา 276-287/12) เช่น ข่มขืนกระทำชำเรา อนาจาร

⁸ ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร คือ ความผิดลักษณะ 3 (มาตรา 264-269) เช่น ปลอมเอกสาร ปลอมเอกสารสิทธิ ปลอมเอกสารราชการ แจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความเท็จ

จดข้อความเท็จ 224 คดี (ร้อยละ 26.30) และ ยาเสพติด 206 คดี (ร้อยละ 24.20) ซึ่งรวมกันคิดเป็นราว ร้อยละ 78.50 ของคดีทั้งหมด ภาพรวมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นอาชญากรรมเกิดขึ้นทั้งผ่านคดีอาญาทั่วไปและผ่านคดีที่ผูกกับสถานะและความเป็นทางการด้านเอกสาร โดยเฉพาะสัดส่วนคดีเอกสารที่สูงสะท้อนช่องว่างของการทำให้ถูกกฎหมายและแรงกดดันจากระบบกำกับดูแลที่อาศัยเอกสารเป็นกลไกหลัก

เมื่อพิจารณาเชิงพื้นที่ พบความแตกต่างที่ชัดเจน 2 ประเด็น คือ (1) จังหวัดที่มีคดีเอกสารจำนวนมาก ได้แก่ สมุทรสาครมีคดีเอกสารสูงถึง 118 คดี (ร้อยละ 48.20) ขณะที่ นครปฐม 59 คดี (ร้อยละ 33.30) และสมุทรสงคราม 6 คดี (ร้อยละ 35.30) ตรงกันข้ามสมุทรปราการมีคดีเอกสารต่ำมากเพียง 3 คดี (ร้อยละ 1.50) และ (2) จังหวัดที่คดีชีวิตและร่างกายจำนวนมาก โดยสมุทรปราการมีคดีชีวิตและร่างกาย 84 คดี (ร้อยละ 43.10) และราชบุรี 83 คดี (ร้อยละ 37.90) สูงกว่าจังหวัดอื่น

อย่างชัดเจน ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนว่าระบอบการกำกับดูแลและการบังคับใช้กฎหมายต่อแรงงานข้ามชาติเป็นแบบจำเพาะพื้นที่ บางจังหวัดเน้นการจัดการผ่านสถานะเอกสาร ขณะที่บางจังหวัดแรงงานถูกพาเข้าสู่คดีอาญาทั่วไปมากกว่า ข้อมูลจากตารางดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นถึงสองกลไกสำคัญของการทำให้เป็นอาชญากรรม ได้แก่ (1) กลไกด้านเอกสารหรือสถานะ และ (2) กลไกด้านคดีอาญาทั่วไป ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายแบบจำเพาะพื้นที่ กล่าวคือ พื้นที่ที่คดีเอกสารสูงควรเน้นการปิดช่องว่างการขึ้นทะเบียนและพัฒนาทางเลือกแทนการคุมขังในคดีที่สัมพันธ์กับสถานะการทำงาน ขณะที่พื้นที่ที่คดีชีวิตและร่างกายสูง เช่นฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ทำร้ายร่างกายสาหัส ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ควรเน้นการป้องกันความขัดแย้ง ความปลอดภัยในชุมชนแรงงาน และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ค้ำประกันสิทธิ เพื่อไม่ให้เกิดการบริหารแรงงานข้ามชาติถูกแปลงเป็นการลงโทษเชิงอาญาโดยปริยาย

ตารางที่ 5 : อัตราการเกิดคดีที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติต่อแรงงานข้ามชาติ 10,000 คน จำแนกตามประเภทคดีและจังหวัด พ.ศ. 2568

ประเภทคดี	สมุทรสาคร (108,567)	สมุทรปราการ (141,320)	สมุทรสงคราม (5,459)	ราชบุรี (24,024)	นครปฐม (55,921)
ยาเสพติด	5.53	3.40	10.99	19.98	7.87
ชีวิตและร่างกาย ⁹	2.76	5.94	3.66	34.55	7.15
เกี่ยวกับทรัพย์สิน ¹⁰	1.75	2.41	3.66	9.99	2.68
ความผิดเกี่ยวกับเพศ ¹¹	1.29	0.99	1.83	5.41	2.68
ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ¹²	10.87	0.21	10.99	15.82	10.55
ความผิดอื่นๆ	0.37	0.85	0.00	5.41	0.72

หมายเหตุ: อัตรา = (จำนวนคดี/จำนวนแรงงานข้ามชาติ) × 10,000

ที่มา : เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ (2568) ; เรือนจำจังหวัดสมุทรสงคราม (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดราชบุรี (2568) ; เรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม (2568)

จากตารางที่ 5 ได้อธิบายอัตราการเกิดคดีเมื่อเทียบกับฐานแรงงานข้ามชาติผ่านอัตราคดีต่อแรงงานข้ามชาติ 10,000 คน แยกตามประเภทคดีและจังหวัด พ.ศ. 2568 ซึ่งทำให้เห็นว่าแบบแผนการทำให้แรงงานข้ามชาติกลายเป็นอาชญากรรม มีลักษณะจำเพาะพื้นที่และจำเพาะกลไกอย่างเด่นชัด กล่าวคือ บางจังหวัดเด่นที่คดีเอกสารซึ่งสะท้อนแรงกดดันจากระบบความเป็นทางการ ขณะที่บางจังหวัดเด่นที่คดีอาญาทั่วไป โดยเฉพาะชีวิตและร่างกายหรือยาเสพติด

พิจารณาในบริบทเชิงพื้นที่ ราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีอัตราคดีโดดเด่นที่สุด ด้วยอัตราจำนวนคดีที่สูงในหลายหมวด โดยเฉพาะชีวิตและร่างกาย ร้อยละ 34.55 ต่อ 10,000 คน สูงกว่าจังหวัดอื่นอย่างมาก พร้อมกับอัตรายาเสพติด ร้อยละ 19.98 ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ร้อยละ 15.82 และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ร้อยละ 9.99 ซึ่งสอดคล้องกับอัตราผู้ต้องขังที่สูงในตารางที่ 3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความถี่ของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมใน

⁹ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย คือ คดีอาญาที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อ ชีวิต หรือ ร่างกาย ของผู้อื่น กล่าวคือ เป็นการทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต บาดเจ็บ เจ็บปวด หรือได้รับอันตรายต่อสุขภาพ เช่น ฆ่าผู้อื่น ทำร้ายร่างกาย ทำร้ายร่างกายสาหัส ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือเสียชีวิต

¹⁰ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน คือ ความผิดลักษณะ 12 (มาตรา 334-366) เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก รับของโจร

¹¹ ความผิดเกี่ยวกับเพศ คือ ความผิดลักษณะ 9 (มาตรา 276-287/12) เช่น ข่มขืนกระทำชำเรา อนาจาร

¹² ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร คือ ความผิดลักษณะ 3 (มาตรา 264-269) เช่น ปลอมเอกสาร ปลอมเอกสารสิทธิ ปลอมเอกสารราชการ แจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความเท็จ

ราชบุรีอาจสะท้อนเงื่อนไขเชิงโครงสร้างและการกำกับดูแลในพื้นที่ มากกว่าการอธิบายเชิงปัจเจกของแรงงานเพียงอย่างเดียว

ขณะเดียวกัน กลุ่มจังหวัดที่คดีความผิดเกี่ยวกับเอกสารฯ สูงอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ สมุทรสาคร (ร้อยละ 10.87) นครปฐม (ร้อยละ 10.55) และ สมุทรสงคราม (ร้อยละ 10.99) ตามลำดับ แต่สมุทรปราการมีอัตราเอกสารต่ำมาก (ร้อยละ 0.21) ความต่างดังกล่าวสะท้อนถึงความไม่เสมอภาคเชิงพื้นที่ของการทำให้ถูกกฎหมายและการบังคับใช้กฎระเบียบ จึงสนับสนุนข้อเสนอเชิงนโยบายแบบจำเพาะจังหวัด ได้แก่ การยกระดับระบบขึ้นทะเบียนหรือต่ออายุและบริการรัฐเชิงรุกในพื้นที่ที่คดีเอกสารสูง การกำกับดูแลเชิงป้องกันด้านความปลอดภัย และปัญหาสังคมในพื้นที่ที่คดีอาญาทั่วไปมีความเข้มข้น เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้กลไกอาญาเป็นคำตอบหลักต่อการจัดการแรงงานข้ามชาติ

4.2.4 นัยเชิงนโยบาย (Policy Implications)

ในขั้นสุดท้ายของกรอบแนวคิด เมื่อเงื่อนไขเชิงโครงสร้างถูกส่งผ่านกลไกการทำให้เป็นอาชญากรรม และสะท้อนออกมาเป็นรูปแบบคดีที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่แล้ว สิ่งที่มาตามคือความจำเป็นที่รัฐต้องทบทวนแนวทางการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติอย่างจริงจัง กล่าวคือ หากรัฐยังใช้กรอบความมั่นคงและการควบคุมเชิงลงโทษเป็นฐานคิดหลัก ปัญหาด้านสถานะ เอกสาร และการดำรงอยู่ของแรงงานข้ามชาติย่อมมีแนวโน้มถูกผลักเข้าสู่กระบวนการอาญาอย่างต่อเนื่อง

การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติควรขยับไปสู่แนวทางที่ลดการใช้โทษอาญาในปัญหา

ที่มีได้เกี่ยวข้องกับความรุนแรง โดยเฉพาะความผิดที่มีรากฐานมาจากข้อจำกัดด้านสถานะ การขึ้นทะเบียนการต่ออายุเอกสาร หรือความคลาดเคลื่อนทางธุรการ ซึ่งโดยสาระแล้วเป็นปัญหาเชิงบริหารจัดการมากกว่าปัญหาอาชญากรรม การใช้มาตรการทางอาญาเป็นคำตอบตั้งต้นต่อปัญหาประเภทยังไม่เพียงพอให้เกิดผลกระทบที่ไม่สมส่วนต่อแรงงานข้ามชาติ หากยังผลักดันให้การดำรงอยู่ของแรงงานในระบบเศรษฐกิจถูกทำให้เปราะบางและไม่มั่นคงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รัฐควรพิจารณาใช้มาตรการทางปกครองที่ได้สัดส่วนและสอดคล้องกับลักษณะของปัญหามากกว่า เช่น การแก้ไขสถานะ การเปิดช่องให้ปรับปรุงเอกสารภายในระยะเวลาที่กำหนด การกำหนดบทปรับที่เหมาะสม หรือการจัดให้มีช่องทางเข้าสู่ระบบที่ไม่สร้างภาระเกินสมควร ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ความคลาดเคลื่อนด้านเอกสารถูกแปรสภาพเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยไม่จำเป็น

ขณะเดียวกัน การยกระดับธรรมาภิบาลของการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่เป็นอีกเงื่อนไขสำคัญของการลดความเสี่ยงเชิงกฎหมายที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างจังหวัด เนื่องจากผลการศึกษาสะท้อนชัดว่า ความเสี่ยงในการถูกควบคุมตัวหรือเข้าสู่ระบบคุมขังมิได้แปรผันตามจำนวนแรงงานข้ามชาติเพียงอย่างเดียว หากยังสัมพันธ์กับรูปแบบการบังคับใช้กฎหมายและการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ด้วย เช่น ระดับความเข้มงวด ความถี่ในการตรวจเอกสาร การใช้ดุลยพินิจแบบผ่อนปรนหรือเลือกดำเนินคดี และมีระบบตรวจสอบการใช้อำนาจ ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการ

แรงงานข้ามชาติที่มีประสิทธิผลจึงต้องตั้งอยู่บนมาตรฐานการใช้ดุลยพินิจที่ชัดเจน ตรวจสอบได้ และไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมทั้งต้องมีกลไกร้องเรียน การทบทวนคำสั่ง การบันทึกและเปิดเผยข้อมูล การปฏิบัติการ และการกำกับติดตามโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายดำเนินไปภายใต้หลักความได้สัดส่วน ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ อันจะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่และเสริมสร้างความชอบธรรมของรัฐในการกำกับดูแลแรงงานข้ามชาติ

นอกจากนี้ การออกแบบระบบสถานะและเอกสารที่เข้าถึงได้จริงถือเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการแก้ปัญหาในระยะยาว เพราะตราบไคที่ระบบยังมีความซับซ้อนสูง ต้นทุนในการเข้าสู่ระบบยังสูง หรือขั้นตอนต่าง ๆ ยังผูกติดกับข้อจำกัดที่แรงงานจำนวนมากไม่สามารถปฏิบัติได้จริง ปัญหาการหลุดออกนอกระบบก็ย่อมถูกผลิตซ้ำต่อไปอย่างต่อเนื่อง รัฐจึงควรพัฒนาระบบขึ้นทะเบียน การต่ออายุ การเปลี่ยนนายจ้าง และการปรับสถานะให้มีความยืดหยุ่นเข้าถึงได้ และสอดคล้องกับสภาพการทำงานจริงของแรงงานข้ามชาติและนายจ้างมากขึ้น ไม่ว่าจะผ่านการลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน การลดค่าใช้จ่ายที่เป็นอุปสรรค การจัดบริการเชิงรุกในพื้นที่แรงงานหนาแน่น การประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการทำงานร่วมกับนายจ้าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคมในฐานะกลไกสนับสนุนการคงอยู่ในระบบ แนวทางเช่นนี้จะช่วยให้ความเป็นระเบียบของการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติเกิดขึ้นจากระบบที่ใช้งานได้จริงมากกว่าการพึ่งพากระบวนการควบคุมที่มุ่งตรวจจับและลงโทษเป็นหลัก

5. บทสรุป

บทความนี้สังเคราะห์ปรากฏการณ์แรงงานข้ามชาติกับกระบวนการทำให้เป็นอาชญากรรม โดยพบว่า รัฐมิได้ทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าสู่สถานะความผิดผ่านกลไกใดกลไกหนึ่งโดยลำพัง หากแต่เกิดจากการทำงานร่วมกันของหลายชั้นเชิง ทั้งเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง กลไกการทำให้เป็นอาชญากรรมรูปแบบคดีที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน และนโยบายที่สะท้อนข้อจำกัดของการกำกับควบคุมแรงงานข้ามชาติ กล่าวอีกนัยหนึ่ง กระบวนการดังกล่าวสามารถอธิบายได้เป็น 4 ชั้นที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน โดยเริ่มจากชั้นแรก คือ เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่ทำให้แรงงานข้ามชาติตกอยู่ในภาวะเปราะบางทางกฎหมายและง่ายต่อการถูกกำกับควบคุมโดยรัฐ

ชั้นที่ 1 เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง คือ เงื่อนไขที่กำหนดตำแหน่งของแรงงานข้ามชาติเข้ากับกำลังแรงงานสำคัญของระบบเศรษฐกิจ แรงงานข้ามชาติต่างต้องอยู่ภายใต้การจัดระเบียบ ควบคุม และติดตามของรัฐ ประกอบกับระบบสถานะทางกฎหมายและเอกสารที่ซับซ้อน ตลอดจนแรงกดดันจากกรอบความมั่นคงและการควบคุมของรัฐ ได้ร่วมกันสร้างบริบทเชิงโครงสร้างที่ทำให้แรงงานข้ามชาติตกอยู่ในภาวะเปราะบางทางกฎหมายได้ง่าย และเอื้อต่อการผลักดันด้านสถานะ เอกสาร และการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ตรรกะของการกำกับดูแลเชิงลงโทษ

ชั้นที่ 2 กลไกการทำให้เป็นอาชญากรรม เกิดจากระบบการกำกับดูแลที่ทำงานประสานกันระหว่างกฎหมาย การบังคับใช้ และวาทกรรมความมั่นคง ดังสามารถอธิบายผ่าน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ **มิติแรก** รัฐขยายบทลงโทษทางอาญา

ของการทำงานไม่มีใบอนุญาต การจ้างงานผิดเงื่อนไข และการฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าหน้าที่ในพระราชกำหนดฯ พ.ศ. 2560 ทำให้กิจกรรมการทำงานและความคลาดเคลื่อนของสถานะถูกยกระดับเป็นความผิด มิติที่สองมาตรการควบคุมคนเข้าเมืองซึ่งถูกนิยามว่าเป็นการบริหารปกครองกลับทำงานเสมือนโทษทัณฑ์ ผ่านดุลยพินิจของข้าราชการระดับปฏิบัติการและวงจรระบบให้โอนย้ายไปทางลงโทษที่ทำให้การควบคุมตัวกักตัว และส่งกลับกลายเป็นกลไกพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่แรงงานหนาแน่นที่การตรวจค้นและคัดกรองเอกสารสามารถเปลี่ยนสถานะ “แรงงาน” ให้เป็น “ผู้ต้องสงสัย” ได้อย่างฉับพลัน และมิติที่สาม วาทกรรม ความมั่นคงและการทำให้เป็นอื่น ยกระดับการย้ายถิ่นเป็นภัยคุกคามและผลิตซ้ำเส้นแบ่ง “เราและเขา” ซึ่งเพิ่มความชอบธรรมให้มาตรการเข้มงวดและลดแรงต้านทางสังคม ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติถูกผลักเข้าสู่พื้นที่สีเทาของกฎหมายและสถานะผิดกฎหมาย ถูกผลิตซ้ำอย่างเป็นระบบในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 3 รูปแบบคดีที่ปรากฏเชิงประจักษ์
จากข้อมูลสถิติจำนวนนักโทษแรงงานข้ามชาติในเรือนจำถูกใช้เป็นฐานรองรับข้อถกเถียงของบทความ โดยผู้เขียนสังเคราะห์ภาพรวมคดีและการคุมขังในพื้นที่แรงงานหนาแน่น เพื่อชี้ให้เห็นแบบแผนการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่มีลักษณะจำเพาะพื้นที่และแตกต่างกันระหว่างจังหวัดอย่างเป็นระบบ ผลการสังเคราะห์สะท้อนว่าแรงงานข้ามชาติถูกดึงเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในลักษณะไม่สม่ำเสมอ หากกระจุกตัวตามบริบทพื้นที่ โดยพบผู้ต้องขังรวม 853 คน กระจุกอยู่ในจังหวัดอุตสาหกรรมสำคัญเป็น

หลักและมีแรงงานเมียนมาเป็นสัดส่วนหลัก ขณะที่ความเข้มข้นของการคุมขังเมื่อเทียบฐานข้อมูลจำนวนแรงงานข้ามชาติพบว่ามี ความแตกต่างกันมาก โดยบางจังหวัดมีอัตราสูง ผิดสัดส่วน สะท้อนบทบาทของระบอบกักกักดูแล และการบังคับใช้เชิงพื้นที่ นอกจากนี้ โครงสร้างคดีเผยแพร่กลไกคู่ขนานของการทำให้เป็นอาชญากรรม ได้แก่ หนึ่งคดีที่ผูกกับเอกสารและสถานะทางกฎหมาย และสอง คดีอาญาทั่วไป ซึ่งสัดส่วนแปรผันตามจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญ ผลการทดสอบทางสถิติยืนยันว่า ประเภทคดีมีความสัมพันธ์กับจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยถึงปานกลาง จึงตอกย้ำข้อสรุปหลักว่า การกักกักดูแลและการบังคับใช้กฎหมายเชิงพื้นที่มีส่วนสำคัญต่อการผลักแรงงานข้ามชาติเข้าสู่สถานะผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังในพื้นที่จังหวัดที่มีแรงงานข้ามชาติหนาแน่น

และขั้นที่ 4 นัยเชิงนโยบาย ผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรมย่อมนำไปสู่ความจำเป็นที่รัฐต้องทบทวนแนวทางการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการลดการพึ่งพากรอบความมั่นคงและการควบคุมเชิงลงโทษเป็นฐานคิดหลัก แล้วขยับไปสู่การกำกับดูแลที่ให้ความสำคัญกับความได้สัดส่วน ธรรมภิบาล และการเข้าถึงระบบที่ถูกกฎหมายมากขึ้น ทั้งนี้ ปัญหาเกี่ยวกับสถานะ เอกสาร การขึ้นทะเบียน หรือความคลาดเคลื่อนทางธุรการซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ควรถูกจัดการด้วยมาตรการทางปกครองที่เหมาะสมมากกว่าการผลักเข้าสู่กระบวนการอาญา ขณะเดียวกัน รัฐจำเป็นต้องยกระดับธรรมาภิบาลของการ

บังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ ผ่านมาตรฐานการใช้ดุลยพินิจที่ชัดเจน ตรวจสอบได้ และไม่เลือกปฏิบัติ ควบคู่กับการพัฒนาระบบสถานะและเอกสารที่เข้าถึงได้จริง มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสภาพการทำงานของแรงงานข้ามชาติและนายจ้าง เพื่อให้ความเป็นระเบียบของการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติเกิดขึ้นจากระบบที่ใช้งานได้จริงมากกว่าการพึ่งพาการตรวจจับและลงโทษเป็นกลไกหลัก

บทความนี้ ชี้ชวนย้ายจุดสนใจจากการอธิบายความผิดในระดับปัจเจกไปสู่การทำความเข้าใจว่า “รัฐทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าสู่สถานะอาชญากรรมผ่านกลไกใด” ผ่านการจัดวางกติกาและการปฏิบัติการในระดับพื้นที่ ซึ่งทำให้ความเสี่ยงในการถูกทำให้เป็นผู้ต้องหา หรือผู้ต้องขังไม่เท่ากันระหว่างจังหวัด นัยสำคัญจึงอยู่ที่การทบทวนความชอบธรรมและประสิทธิผลของการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติที่พึ่งพาการควบคุมและการกักขังเป็นคำตอบตั้งต้น เพราะไม่เพียงแต่เพิ่มต้นทุนทางสังคมและการบริหารรัฐกิจ หากยังบั่นทอนความไว้วางใจและพลังแรงงานให้ดำรงอยู่ในสถานะไม่มั่นคง

สาระสำคัญที่บทความนี้เสนอ คือ การอธิบายแรงงานข้ามชาติผ่านกรอบ “อาชญากรรม” ในบริบทประเทศไทยควรทำความเข้าใจในฐานะผลของกระบวนการเชิงนโยบายและการบังคับใช้กฎหมาย มากกว่าจะอธิบายจากพฤติกรรมของแรงงานในระดับปัจเจกเพียงลำพัง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความเป็นผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังของแรงงานข้ามชาติส่วนหนึ่งมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ หากแต่เชื่อมโยงกับวิธีที่รัฐจัดวางเรื่องสถานะ เอกสาร

การควบคุม และการใช้ดุลยพินิจในระดับพื้นที่ ข้อเสนอจึงช่วยขยับการอธิบายจากมุมมองแบบกล่าวโทษปัจเจก ไปสู่การพิจารณาโครงสร้างการกำกับดูแลที่ผลิตความเสี่ยงทางกฎหมายอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างจังหวัด

จากข้อค้นพบดังกล่าว บทความนี้จึงเสนอแนวทางเบื้องต้น 3 ประการ ได้แก่ (1) ปรับสมดุลกรอบนโยบายจากความมั่นคงนำไปสู่กรอบแรงงานและหลักการคุ้มครองสิทธิ โดยลดการใช้โทษอาญาในความผิดที่เกี่ยวกับเอกสารและสถานะซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยง และใช้มาตรการทางปกครองที่ได้สัดส่วนมากขึ้น (2) ยกระดับธรรมาภิบาลของการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ ผ่านมาตรฐานการใช้ดุลยพินิจที่ตรวจสอบได้ กลไกร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ การทบทวนคำสั่งที่เข้าถึงได้ และการรายงานข้อมูลอย่างโปร่งใส เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของความเสี่ยงระหว่างจังหวัด และ (3) ออกแบบระบบการขึ้นทะเบียนและการต่ออายุที่เข้าถึงได้จริง โดยลดต้นทุนการเข้าสู่ระบบและแรงจูงใจให้หลุดออกนอกระบบ ผ่านจุดบริการเชิงรุกและความร่วมมือกับนายจ้างและภาคประชาสังคม เพื่อให้ความเป็นระเบียบเกิดจากระบบที่ใช้งานได้จริง มากกว่าการผลิตซ้ำระบอบความหวาดระแวงที่ทำให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติแปรสภาพเป็นการลงโทษ

นอกจากข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าว บทความนี้ยังเสนอข้อพัฒนาเชิงแนวคิดผ่านแบบจำลองกระบวนการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นอาชญากรรมในบริบทไทย โดยมองว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เกิดจากพฤติกรรมของแรงงานข้ามชาติในระดับปัจเจกเพียงด้านเดียว

หากแต่เป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง กลไกการกำกับดูแลของรัฐ และรูปแบบการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ แบบจำลองเชิงแนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายเป็นลำดับความสัมพันธ์ 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นแรก เงื่อนไขเชิงโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยการพึ่งพาแรงงานข้ามชาติในระบบเศรษฐกิจ การกระจุกตัวของแรงงานในพื้นที่อุตสาหกรรม ระบบเอกสารที่ซับซ้อน และแรงกดดันด้านความมั่นคงของรัฐ ชั้นที่สอง กลไกการทำให้เป็นอาชญากรรม ซึ่งปรากฏผ่านกฎหมายและบทลงโทษ การบังคับใช้ในพื้นที่และการกักขัง ตลอดจนวาทกรรม

ความมั่นคงและการทำให้แรงงานข้ามชาติเป็น “คนนอก” ชั้นที่สาม รูปแบบคดีที่ปรากฏเชิงประจักษ์ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของคดีชีวิตและร่างกาย คดีเกี่ยวกับเอกสาร คดียาเสพติด และความแตกต่างของรูปแบบคดีระหว่างจังหวัด และชั้นที่สี่ นโยบายโยกย้าย ซึ่งชี้ให้เห็นความจำเป็นในการลดการผลักปัญหาด้านสถานะและเอกสารเข้าสู่กระบวนการอาญา ควบคู่กับการยกระดับธรรมาภิบาลของการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติ ดังที่ปรากฏไปในภาพที่ 1 □

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กฤติยา คันธโชติ, ปุณยภา วุฒิสินีอักษร และพลอยพรพรษา มาตรา. (2568). การต่อรองกับความเป็นอื่นของแรงงานข้ามชาติเมียนมาในกรุงเทพมหานคร. **วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**, 37(2), 221–254.
- คชตรัย เจริญสุข และชารินทร์ เกษร. (2568ก). การประเมินผลนโยบายเปิดรับแรงงานข้ามชาติของรัฐบาลเศรษฐา ทวีสิน : ตัวแบบ กระบวนการ และการนำนโยบายไปปฏิบัติในจังหวัดสมุทรสาคร. **วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา**, 7(3), 126–148.
- คชตรัย เจริญสุข และชารินทร์ เกษร. (2568ข). กระบวนทัศน์นโยบายความมั่นคงแห่งชาติไทย: การเปลี่ยนแปลงและทิศทางในศตวรรษที่ 21. **วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**, 32(2), 41–64.
- คณะรัฐมนตรี. (2568). **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี: นายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 29 กันยายน 2568**. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
- จิราภรณ์ ไพโรจน์ และบุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล. (2566). การเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมของแรงงานข้ามชาติชาวเมียนมาที่ถูกกฎหมายภายใต้สภาวะ “ความเป็นอื่น” ที่คงอยู่ในช่วงการระบาดของโควิด-19. **วารสารพัฒนาสังคม**, 6(2), 23–42.
- ทรงชัย ทองปาน. (2567). **องค์ความรู้ว่าด้วยแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุษิดา สังข์แก้ว. (2564). หลักนิติธรรมกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐ. **วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน**, 14(1), 87–123.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2566). **อัตลักษณ์เอกสาร : วงศาวិทยาการควบคุมประชากรของรัฐไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560. **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 65 ก, 22 มิถุนายน 2560.
- ไพรินทร์ มากเจริญ. (2566). การเมืองเรื่องธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ: การคุ้มครองทางสังคมในกิจการประมงทะเล. **วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม**, 7(6), 226–237.
- เรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม. (2568). **สถิติจำนวนนักโทษแรงงานต่างด้าวในเรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม**. นครปฐม : เรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม.
- เรือนจำกลางจังหวัดราชบุรี. (2568). **สถิติจำนวนนักโทษแรงงานต่างด้าวในเรือนจำกลางจังหวัดราชบุรี**. ราชบุรี : เรือนจำกลางจังหวัดราชบุรี.

- เรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ. (2568). สถิติจำนวนนักโทษแรงงานต่างด้าวในเรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ. สมุทรปราการ : เรือนจำกลางจังหวัดสมุทรปราการ.
- เรือนจำจังหวัดสมุทรสงคราม. (2568). สถิติจำนวนนักโทษแรงงานต่างด้าวในเรือนจำจังหวัดสมุทรสงคราม. สมุทรสงคราม : เรือนจำจังหวัดสมุทรสงคราม.
- เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร. (2568). สถิติจำนวนนักโทษแรงงานต่างด้าวในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร. สมุทรสาคร : เรือนจำกลางจังหวัดสมุทรสาคร.
- ศรัณญา แก้วบุญเรือง. (2561). การปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบปราบปรามแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาสำนักงานจัดหางานจังหวัดชลบุรี. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง) [ไม่ได้ตีพิมพ์].
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2568). สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร เดือนกันยายน 2568. กรุงเทพฯ : สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว.
- อภิขญา ปานพรม. (2563). ปัญหาในการส่งกลับผู้ต้องกักภายใต้การควบคุมของสถานกักตัวคนต่างด้าว กองกำกับการ 3 กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) [ไม่ได้ตีพิมพ์].
- แอนเดอร์สัน, เบน. (2560). ชุมชนจินตกรรม : บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บก.แปล; พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Aas, K. F., & Bosworth, M. (2013). *The borders of punishment: Migration, citizenship, and social exclusion*. Oxford, United Kingdom : Oxford University Press.
- AICHR. (2023). *Migration management for the most vulnerable groups within ASEAN*. Jakarta, Indonesia: ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights.
- ASEAN Secretariat. (2023). *ASEAN Declaration on the Protection of Migrant Workers and Family Members in Crisis Situations and its Guidelines*. Jakarta, Indonesia: ASEAN Secretariat.
- Asis, R. P., & Maningat, C. L. (2024). The “ASEAN Way” in migration governance. In H. Crawley & J. K. Teye (Eds.), *The Palgrave handbook of South–South migration and inequality* (pp. 679–698). Palgrave Macmillan.

- Atak, I., Simeon, J. C., Bradley, M., & Milner, J. (2018). **The criminalization of migration: Context and consequences**. Montreal & Kingston: McGill-Queen's University Press.
- Balzacq, T. (2005). The three faces of securitization: Political agency, audience and context. **European Journal of International Relations**, 11(2), 171–201.
- Barber, S., & Sciortino, R. (2024). **Thailand migration report 2024**. Bangkok, Thailand : Thammada Press Co., Ltd.
- Barker, V. (2020). The criminalization of migration. In G. Shaffer & E. Aaronson (Eds.), **Transnational legal ordering of criminal justice** (pp. 154–175). Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Borrelli, L. M., Johannesson, L., & Lindberg, A. (2025). Predictable patterns of unpredictability: A literature review of discretion in migration control. **Political Research Exchange**, 7(1), 1–25.
- Bosworth, M. (2017). Punishment, exclusion and the transformation of justice. **Social & Legal Studies**, 28(1), 1–20.
- Bosworth, M., & Guild, M. (2008). Governing through migration control: Security and citizenship in Britain. **The British Journal of Criminology**, 48(6), 703–719.
- Bosworth, M., & Turnbull, S. (2015). Immigration detention, punishment and the criminalization of migration. In S. Pickering & J. Ham (Eds.), **The Routledge Handbook on Crime and International Migration** (pp. 91–106). Abingdon, UK : Taylor & Franics.
- Brouwer, J., van der Woude, M., & van der Leun, J. (2018). Framing migration and the process of crimmigration: A systematic analysis of the media representation of unauthorized immigrants in the Netherlands. **European Journal of Criminology**, 14(1), 100–119.
- Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1997). **Security: A new framework for analysis**. Boulder, CO : Lynne Rienner Publishers.
- Buzan, B., Wæver, O., & De Wilde, J. (1998). **Security: A new framework for analysis**. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.

- Bylander, M., & Reid, G. (2017). **Criminalizing irregular migrant labor : Thailand’s crackdown in context**. Retrieved January 10, 2026. from https://www.migrationpolicy.org/article/criminalizing-irregular-migrant-labor-thailands-crackdown-context?utm_source
- Chacon, J. M. (2012). Overcriminalizing immigration. **Journal of Criminal Law and Criminology**, 102(3), 613–652.
- Chacon, J. M. (2017). Criminalizing immigration. In E. Luna (Ed.), **Reforming criminal justice: Introduction and criminalization** (Vol. 1, pp. 209–232). Phoenix, AZ: Arizona State University.
- Darling, J. (2022). The politics of discretion: Authority and influence in asylum dispersal. **Political Geography**, 94, 1-10.
- De Genova, P.N. (2002). Migrant “Illegality” and deportability in everyday life. **Annual Review of Anthropology**, 31, 419-447.
- Dreyer, J., & Holm, M. (2025). Transformative securitization: Rethinking the Copenhagen School in light of COVID-19, climate change, and the war in Ukraine. **Cooperation and Conflict**, 60(4), 1028-1053.
- Eagly, I. V. (2010). Prosecuting immigration. **Northwestern University Law Review**, 104(4), 1281–1360.
- FIDH. (2024). **Out of Sight: Human Rights Violations in Thailand’s Immigration Detention Centers**. Paris : International Federation for Human Rights.
- García Hernandez, C. C. (2015). The life of crimmigration law. **Denver University Law Review**, 92(4), 697–699.
- Garcia Hernandez, C. C. (2017). Deconstructing crimmigration. **UC Davis Law Review**, 52(1), 197–253.
- Global Detention Project. (2024). **Thailand: “Champion country” or abusive detainer of migrant children and asylum seekers?** Retrieved January 5, 2026. from <https://www.globaldetentionproject.org/thailand-champion-country-or-abusive-detainer-of-migrant-children-and-asylum-seekers>
- Halilovic, A. (2024). Executive migration governance and law-making in the European Union: Towards a State of Exception. **European Papers**, 9(2), 513-527
- Huysmans, J. (2000). The European Union and the securitization of migration. **Journal of Common Market Studies**, 38(5), 751–777.

- Kaur, A. (2010). Labour migration trends and policy challenges in Southeast Asia. **Policy and Society**, 29(4), 385–397.
- Kneebone, S. (2010). The governance of labor migration in Southeast Asia. **Global Governance**, 16(3), 383–396.
- Koulisch, R., & Calvo, E. (2025). **Detaining immigrants, scoring criminals: How scoring algorithms transformed anti-immigrant sentiments into policy**. Cham, Switzerland: Springer.
- Kularathne, M. (2025). Shaping the disposition of street-level bureaucrats in the implementation of social welfare policy. **Journal of Social Sciences and Humanities Review**, 9(4), 172–193.
- Lipsky, M. (2010). **Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public service** (30th anniversary expanded ed.). New York, NY: Russell Sage Foundation.
- Majcher, I. (2013). “Crimmigration” in the European Union through the lens of immigration detention (Global Detention Project Working Paper No. 6). Geneva, Switzerland: Global Detention Project, The Graduate Institute of International and Development Studies.
- Matic Bockovic, M. (2024). Criminalization of immigration in the EU and protection of procedural rights. **Nauka, bezbednost, policija**, 29(1), 20–33.
- Olteanu, M. (2024). The Copenhagen School’s widening security theory in relation to cybersecurity: Applicability and implications. **Security and Defence Quarterly**, 48(4), 40–58.
- PICUM. (2024). **Between administrative and criminal law: An overview of criminalisation of migration across the EU**. Brussels, Belgium: Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants.
- Reuters. (2025). **Thailand turning to Sri Lankan workers to cope with Cambodian exodus, official says**. Retrieved January 8, 2026. From <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/thailand-turning-sri-lankan-workers-cope-with-cambodian-exodus-official-says-2025-08-19>
- Rosina, M. (2024). Criminalising migration : The vicious cycle of insecurity and irregularity. **Social Sciences**, 13(10), 1–19.
- Ryo, E., Chacón, J. M., & Menjivar, C. (2025). Criminalization of immigration. **RSF : The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences**, 11(3), 282–343.

- Stumpf, J. (2006). The crimmigration crisis: Immigrants, crime, and sovereign power. **American University Law Review**, 56(2), 367–419.
- Stumpf, J. P. (2023). Crimmigration and the legitimacy of immigration law. **Arizona Law Review**, 65, 113–159.
- United Nations. (2018). **Toward safe, orderly and regular migration in Asia-Pacific Region. Challengers and opportunities**. Bangkok : United Nations.
- Van Houtum, H., & Pijpers, R. (2007). The European Union as a gated community: The two-faced border and immigration regime of the EU. **Antipode**, 39(2), 291–309.
- Wæver, O. (1995). Securitization and desecuritization. In R. D. Lipschutz (Ed.), **On security** (pp. 46–87). New York : Columbia University Press.
- Wrobel, W. (2024). Criminalisation of immigration law. **Studia Iuridica**, 100, 300–320.
- Zedner, L. (2013). Is the criminal law only for citizens? A problem at the borders of punishment. In K. F. Aas & M. Bosworth (Eds.), **The borders of punishment : Migration, citizenship, and social exclusion** (pp. 40–57). Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.